

POCTA MILOŠI SAXLOVI



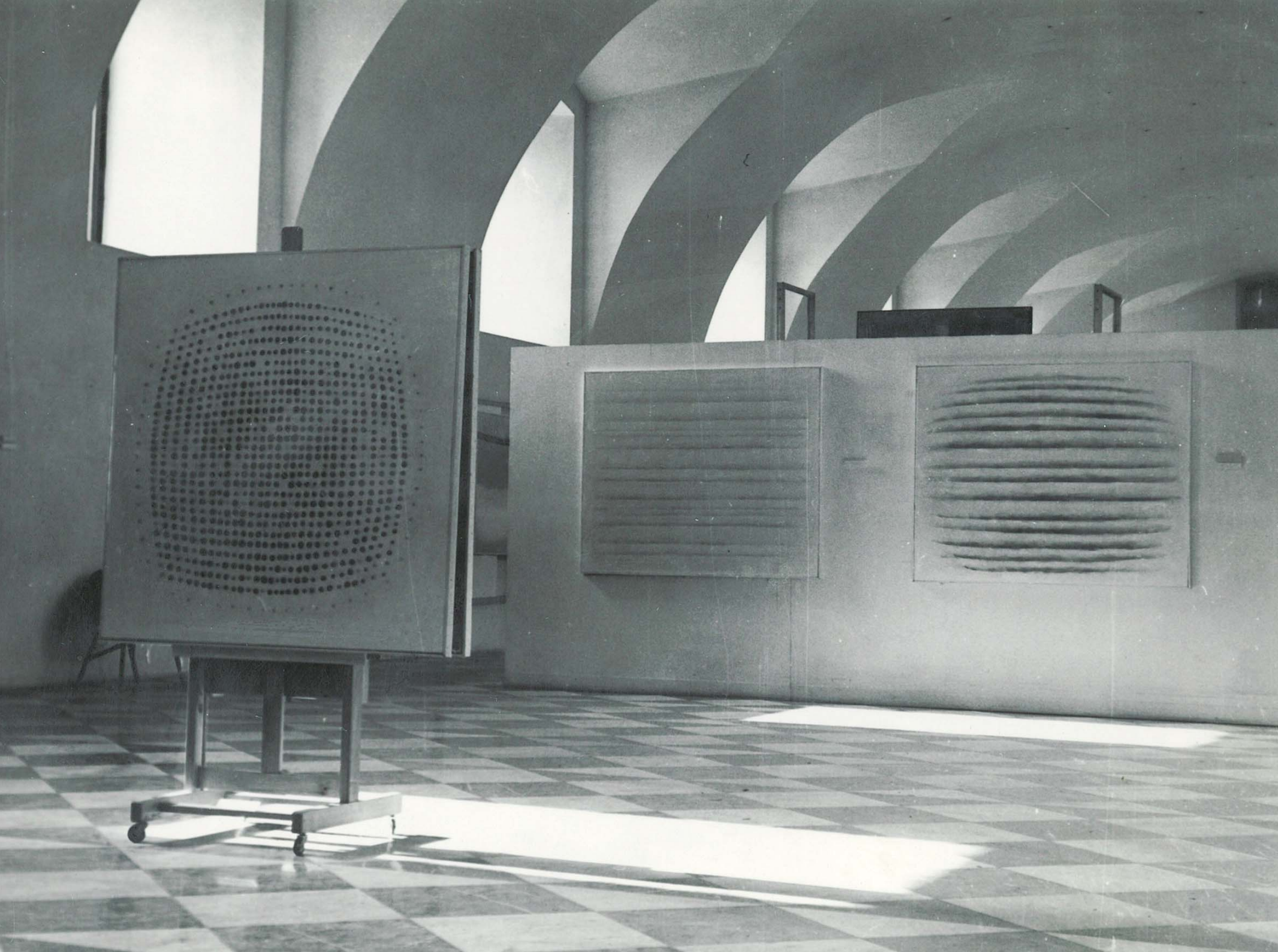
Miloš Saxlovi

Poeta Miloši Saxlovi



*Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem děkuje všem, kteří do katalogu laskavě přispěli svou vzpomínkou na Miloše Saxla.
Zvláštní poděkování náleží panu Janu Zavadilovi za zapůjčení archiválií a kreseb Miloše Saxla.*





Pocta Miloši Saxlovi
29/ 11/ 2011 – 22/ 1/ 2012



OBSAH

Pocta Miloši Saxlovi	10
Alena Potůčková	
Ředitel roudnické galerie Miloš Saxl	13
Miroslava Hlaváčková	
Vzpomínky na Miloše Saxla	
Bedřich Saxl	25
Pavel Mošťák	27
Ladislav Materna	30
Jaromír Zemina	33
Jan Royt	34
Lenka Bydžovská	37
Zbyšek Sion	39
Dana Ševčíková-Jandová	41
Jiří Fejt	43
Jiří Holeňa	45
Jiří Brodský	47
Eva Brodská	49
Jan Brodský	51
Soupis vystavených kreseb Miloše Saxla z let 1979–1992 ze soukromé sbírky Jana Zavadila	52
Andrea Turjanicová	
Soupis výstav konaných v roudnické galerii v éře ředitele Miloše Saxla (1958–1981)	54
Jaroslava Michalcová	
Bibliografie Miloše Saxla	56
Andrea Turjanicová	
Seznam vyobrazení	60
Miroslava Hlaváčková	

Pocta Miloši Saxlovi

Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem oslavila v loňském roce jako třetí nejstarší veřejná sbírkotvorná instituce v českých zemích sté výročí svého vzniku. Jubileum si mohla připomenout zejména díky dvěma výjimečným mužům. Tím prvním byl sběratel a mecenáš August Švagrovský, který na počátku 20. století založil roudnickou sbírku, pyšníci se mimo jiné unikátní kolekcí šedesáti obrazů Antonína Slavíčka, tím druhým pak Miloš Saxl, jenž stál v čele galerie od konce padesátých let až do roku 1981. Oběma mužům svorně náleží hrdý titul zakladatele. Osobnosti Augusta Švagrovského se věnoval loňský program, letos vzdáváme hold velkému dílu Miloše Saxla. Připomínáme si jeho nedožitě devadesátiny a třicet let od doby, kdy skončil svou profesionální dráhu v roli ředitele. Obě výročí slavíme komorní výstavou, dokumentující Saxlův kulturně historický odkaz městu Roudnice, a sborníkem vzpomínkových textů z pera jeho souputníků, přátel a „žáků“. Vydáváme rovněž v digitální podobě reedici jeho kulturněhistorických a uměleckohistorických textů, jež vycházely od roku 1965 do roku 1980 v *Kulturním měsíčníku*.¹

Jedním z přelomových okamžiků v dějinách galerie byl výběr budovy pro nové sídlo. O to se zasloužil v padesátých letech architekt Pavel Mošťák, jemuž se podařilo získat prostory bývalé lobkoviczké jízdárny. Ve spolupráci s Milošem Saxlem navrhl jejich kvalitní modernistickou rekonstrukci a adaptaci pro účely galerie. Po necelých pěti letech, již v červnu 1965, byla galerie slavnostně otevřena a zpřístupněna veřejnosti.

Inteligentní nadčasová vize, pocházející z období vstřícných šedesátých let, přejících rozkvětu kultury, nadlouho předešla svou dobu. Svědčí o tom více než čtyřicetileté bezproblémové fungování instituce i neměnný půvab vzhledu prostory se zaklenutým stropem a horním osvětlením, jež dodává všem výtvarným počínům monumentální rozměr a jedinečný otisk genia loci. Zdařilá rekonstrukce, založená na syntéze úcty k historickému odkazu s moderním tvaroslovím, v sobě skrývá řadu chytrých fines, umožňujících variabilní řešení galerijního provozu. Nešlo však jen o krásnou schránku, ale také o její náplň. Miloš Saxl stál u počátků skutečně profesionální galerijní práce. Významná byla jeho akviziční politika, kterou navázal na Augusta Švagrovského. Podařilo se mu vytvořit mimořádně kvalitní soubor uměleckých děl zejména z období mezi válkami a ze zlaté éry šedesátých let. Špičková díla pak prezentoval v moderně koncipované stálé expozici, která ve výstižné zkratce provázela návštěvníka dějinami českého umění 20. století. Akviziční práci doplňoval atraktivním a leckdy i odvážným výstavním programem. Řada výstav, zejména z období normalizace, je dodnes považována za legendární. K mimořádným počínům náleželo uspořádání památného 1. mezinárodního malířského symposia v roce 1970.² Miloš Saxl se zapsal do dějin galerie a Roudnice nad Labem rovněž svým hlubokým zájmem o dějiny a uměleckou tradici města i širšího regionu. Vedle odborné činnosti se věnoval také své zálibě, malířské tvorbě.

¹ Časopis *Kulturní měsíčník* (nejprve jako *Roudnický kulturní měsíčník*) vycházel v letech 1965–1980, od pátého ročníku v režii galerie. Miloš Saxl v něm publikoval na pokračování své kvalitní a zároveň čtenářsky přístupné texty o nově budované stálé expozici roudnické galerie v širším kontextu dějin českého moderního umění, dále kulturněhistorickou stať věnovanou Podřipskému regionu v období 19. století, a konečně studii urbanistického a architektonického vývoje Roudnice. V letech 1974 a 1975 se na práci na poslední jmenované studii podílela rovněž Miroslava Hlaváčková.

² Této události se věnovala výstava *Vzpomínka na 1. mezinárodní malířské symposium Roudnice '70*, kterou galerie uspořádala ke čtyřicátému výročí v jubilejním roce 2010. Viz katalog výstavy s textem Aleny Potůčkové, Miloše Saxla (+), Andrey Turjanicové a Jaromíra Zeminy, vydaný GMU v Roudnici nad Labem.

Osudy této význačné roudnické osobnosti, svými činy dalece překračující hranice města i regionu, podrobně mapuje hlavní stať Miroslavy Hlaváčkové, Saxlovy dlouholeté spolupracovnice a posléze následovnice v roli ředitelky galerie. Připojují se k ní dva přední absolventi Saxlovy „zahrádky“, jak se říkalo galerijnímu dorostu, jenž Miloš Saxl přitáhl k uměleckohistorickým otázkám. Lenka Bydžovská a Jan Royt se pod jeho počátečním vlivem posléze vydali na akademickou, resp. pedagogickou dráhu. Obzvláště cenný příspěvek představuje vzpomínka architekta Pavla Mošťáka, iniciátora a autora rekonstrukce bývalé lobkoviczké jízdárny pro sídlo galerie, jenž přivedl Miloše Saxla k jeho roudnické misi i k památkovému průzkumu a psaní o urbanistickém vývoji města Roudnice. Do pomyslné diskuse zasahují svými nejrůzněji koncipovanými pohledy Saxlovi blízcí i vzdálenější spolupracovníci i lidé, jež silně ovlivnil v klíčové době dospívání, kdy se rozhodovali o dalším běhu života. Patří mezi ně i Eva, Jiří a Jan Brodští z významné roudnické umělecké rodiny, která podporovala obnovu a rozvoj galerie a patřila také po dlouhá léta k jejím nejužším spolupracovníkům. Velmi osobní a pro mnohé objevný pohled přináší vzpomínka čtyřidevadesátiletého bratra, pana Bedřicha Saxla.

Do sborníku zdaleka nepřispěli všichni, kdo nosí památku Miloše Saxla ve svém srdci. Je jich celá řada, včetně současných či nedávných zaměstnanců a přátel galerie. Ti všichni jistě často vedou s Milošem Saxlem tichý dialog a ptají se, zda dostáli jeho zakladatelskému poslání a mravnímu ideálu odborné práce, ať již na jakémkoliv poli. Je nám líto, že do diskuse nemohou přispět Saxlovi blízcí přátelé z uměleckých kruhů. Na prvním místě malíř Václav Boštík, s nímž sdílel spirituální náhled na problematiku umělecké tvorby, blízký druh, jenž Miloši Saxlovi spolu s Jaromírem Zeminou pomáhal v roce 1970 koncipovat program legendárního mezinárodního malířského symposia. A dále pak jeho přátelé a spolupracovníci roudničtí: sochař Jiří Bradáček a malíř Jan Kalous. Oba významně přispěli k formování nové, moderní tváře galerie, jež zahájila činnost v roce 1965, a k jejímu úspěšnému společenskému fungování i renomé na tehdejší výtvarné scéně. Jiří Bradáček zanechal svůj otisk ve tvaru osvětlení nad vchodem a ve zvlnění ozdobné mříže ve vstupních železných dveřích, jež cituje v modernistickém přepisu dynamický slovník radikálního baroka, Jan Kalous zase ve společném díle, dekorativním paneau, jež ozvláštnilo foyer galerie. Nesmíme zapomenout ani na architekta Jiřího Brodského, díky jehož laskavosti ozdobil vstup do galerie barokní portál z bývalého domu stavitele zámku a jízdárny Antonia Porty, jenž se zachoval na zahradě jeho domu v rohu náměstí. O Miloši Saxlovi by se jistě rád v dobrém vyjádřil i ředitel Národní galerie Jiří Kotalík, který dle vzpomínek pamětníků choval k roudnické galerii vřelý vztah, i historik umění, dlouholetý vedoucí oddělení regionálních galerií Národní galerie v Praze, Miloslav Racek, jenž pomáhal v Čechách a na Moravě budovat a rozvíjet síť těchto institucí. Jejich vznik stál a padal s osobnostmi typu Miloše Saxla, tedy s lidmi zapálenými pro věc, jež přesahuje horizont jejich života a osobních zájmů, lidmi uměnímilovnými, vzdělanými a odpovědnými. Lidmi, kteří nebudují své kariéry, ale s nasazením ochraňují kulturní dědictví a vytvářejí inspirativní prostředí pro rozkvět umění nového. Lidmi, kteří dokáží zaujmout veřejnost a získat ji pro věc kultury a umění. Lidmi, kteří chápou svou roli jako misi.

Jsem ráda, že můžeme Miloši Saxlovi vzdát hold.

Alena Potůčková
ředitelka galerie



Ředitel roudnické galerie Miloš Saxl

Miroslava Hlaváčková

Miloš Saxl se jako student čáslavského gymnázia ve městě účastnil řady kulturních a sportovních akcí. Rád vzpomínal na ochotnickou divadelní éru, která zde byla, jako tehdy i jinde, velmi čínorodá. Pro několik inscenací navrhl scénické výpravy a věnoval se dalším drobným pracím, které jsou pro divadlo nezbytné. V Čáslavi také zažil začátky „polyekránu“ Josefa Svobody a dokonce se podílel na jeho zrodu, protože společně vymýšleli jeho princip. Svoboda později polyekrán zdokonalil a mimo Prahu uvedl pod názvem Laterna magika na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu. Po válce se stal scénografem Opery 5. května a později Národního divadla v Praze, ale i mnoha dalších předních světových divadel.

Šťastná léta Saxlova mládí brzo skončila. Narodil se v roce 1921, a proto byl ve druhé světové válce pracovně nasazen v Drážďanech a prožil zde několik těžkých let. Na jejich konci zažil apokalyptický nálet na město, ze kterého se mu podařilo uprchnout, ale ochromujícího zážitku se nikdy zcela nezbavil.

Po otevření vysokých škol začal studovat na Karlově univerzitě v Praze dějiny umění a estetiku. Později vzpomínal na profesora Františka Kovárnu, Antonína Matějčka, Jana Mukařovského, Jana Květa a Jaromíra Pečírku, jejichž lekce mu utkvěly v paměti. Malířské řemeslo si osvojoval soukromě u Karla Lišky a Antonína Pospíšila, protože se chtěl kromě teorie věnovat i malbě. Lidská zvůle opět zasáhla do jeho osudu a rozhodla jinak. Po únoru 1948 se začaly lámat charaktery. Karlova univerzita byla jako za nacistů zbavena akademické svobody a ovládla ji studentokracie. Řada profesorů i posluchačů, mezi které patřil i Miloš Saxl, byla z univerzity vyhozena. Nastala znova léta nejistoty, beznaděje a strachu, která neměla nikdy skončit. Saxl byl opět nasazen do výroby, a protože se po válce velmi aktivně věnoval práci na obrodě národa z duchovního hlediska a zapojil do mnoha akcí, které pokládali uchvatitelé moci za zločinné, hrozilo mu i uvěznění. Internováni byli jak univerzitní profesorka klasické archeologie Růžena Vacková, do jejíhož semináře chodil, tak i teolog Josef Zvěřina, který studoval dějiny umění na pařížské Sorboně, a mizeli i jiní.

Okruh přátel Růženy Vackové byl široký, patřili do něho například Jan Patočka, Bedřich Fučík, Zdeněk Kalista, Václav Černý a z hudebního světa Josef Hutter. Jako žačka Vojtěcha Birnbauma propracovávala zásady vídeňské školy s přesvědčením, že skutečnost lze poznat tvarem, a že ve vývoji umění existují zákonitosti. V tomto duchu promýšlela vědu o slohu. Téměř dvanáct let působila jako divadelní kritička a své znalosti o divadle vydala v publikaci *Výtvarný*



projev v dramatickém umění, která vyšla v roce 1948 a skončila ve stoupě. Jako jediný profesor Karlovy university se se studenty v roce 1948 účastnila protikomunistické demonstrace, která vedla na Hrad ve snaze podpořit prezidenta Edvarda Beneše.

Profesorka Vacková byla přesvědčená, že umění přináší poznání pravdy o světě a že krása je úchvat z řádu. Umění zjevuje podstatu bytí podobenstvím, které se nejhmatatelněji projevuje právě ve výtvarném umění, protože ji zjevuje hmotným, smyslovým, a proto ji lze vnímat především zrakem. Čára, barva a světlo dávají předmětům objem, tvar, prostorové umístění, dálku i blízkost a vzájemné vztahy. Jedním z hlavních úkolů umělce je oslavovat řád bytí, a proto jej musí poznávat stále hlouběji.

Josef Zvěřina studoval po ukončení pražského gymnasia mezi lety 1932–1938 teologii a filosofii v Římě, kde na něj silně zapůsobilo starokřesťanské prostředí a pomohlo mu pochopit, co je podstatou duchovního života. Do Prahy se vrátil před začátkem okupace s oprávněnými obavami. Tehdy se seznámil s profesorkou Vackovou – neobyčejně si jí vážil, měla na něj „*velký vliv morální i vědecký*“. V letech okupace působil u sv. Mikuláše a brzo byl vykázán do internace v Zámukách. V letech 1947–1948 studoval v Paříži dějiny umění. Zároveň byl mezi lety 1945–1950 na teologické fakultě v Praze asistentem profesora Josefa Cibulky. V lednu 1952 byl zatčen a během let proputoval spolu s dalšími vězni řadu táborů. Koncem roku 1965 byl propuštěn s podmínkou a působil v několika dělnických profesích. Během více než třináctiletého věznění mnohé promyslel a připravoval se na další cestu, takže začal opět brzo působit. Hned v roce 1968 se podílel na zrodu Díla koncilové obnovy. Mezi lety 1969–1970 přednášel na teologické fakultě v Litoměřicích a do roku 1975, kdy mu byl odňat státní souhlas, působil jako duchovní správce v Praskolesích.

Srpnová okupace 1968 přinesla brzo tvrdé následky. Po zákazu veškeré veřejné činnosti nastalo období skryté práce. V roce 1977 patřil k prvním signatářům Charty 77 stejně jako profesorka Vacková a až do konce života neveřejně přednášel teologii pro mnoho studijních skupin po celé vlasti. Po listopadu 1989 zazněl ve společnosti jeho hlas plně, vedl rozhovory s osobami nejrůznějších názorových skupin a stal se pro erudici, rozhled i moudrost uznávanou autoritou. Nikdy se nepřestal věnovat teorii umění, studoval umělecká díla a zamýšlel se nad nimi, přemýšlel o mluvě znaků, tvarů, barev a světla a došel k závěru, že tajemství se zjevuje ve znameních i v obrazech – umělecká díla toto tajemství nezobrazují, ale zjevují. Své poznatky uveřejnil v roce 1971 v publikaci *Výtvarné dílo jako znak*.

Saxl byl s těmito dvěma osobnostmi v úzkém kontaktu před jejich zatčením (Vacková prožila v kriminále 15 let a Zvěřina 13 let), protože patřil do skupiny, která se kolem nich soustředila, naslouchal jejich přednáškám, a společně působili veřejně. Oba formovali jeho osobnost. Vážil si jich nejen jako velkých učitelů, kteří se „*nedohadovali pravdy, znali ji a sdělovali s prostotou získané jistoty*“, ale, a to zvláště, byli pro něho autoritami pro osobní morální integritu a nekompromisní charakter, za které neváhali obětovat vlastní svobodu.

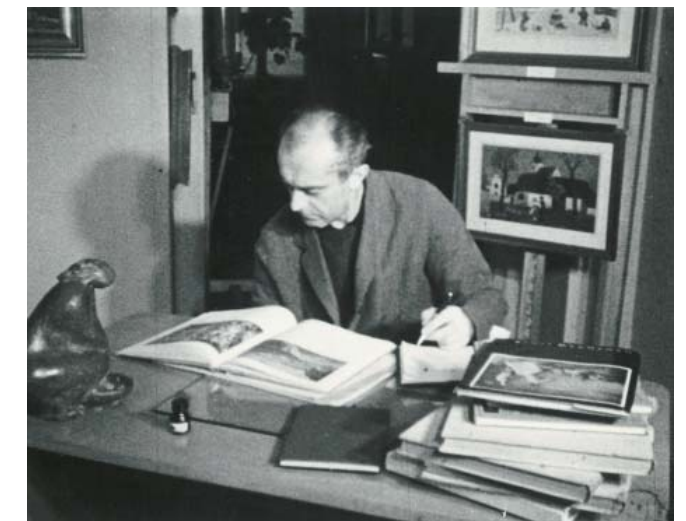
Potom, co se stal ředitelem galerie, pokračoval v jejich díle nejprve zcela skromnými prostředky. Věděl, že nesmí zradit odborné zásady, které v jejich kursech získal, ani příklad lidské statečnosti. Nikdy jim nepřestal být vděčný. A proto zřejmě jedním z nejšťastnějších okamžiků jeho galerijní práce bylo zahájení výstavy Miroslava Troupa v roce 1969 (Troup také patřil do kroužku vedeného profesorkou Vackovou), za účasti obou milovaných přátel, kteří přijali jeho pozvání a navíc byl přítomen i další jejich žák, hudební skladatel Petr Eben, který vystoupil v hudební části vernisáže.

V Roudnici nad Labem, pozdějším působišti Miloše Saxla, se narodil a gymnaziální léta prožil Max Dvořák (1874–1921). Po maturitě studoval historii na Univerzitě Karlově v Praze a posléze na vídeňské univerzitě dějiny umění, kde tehdy působili zakladatelé vídeňské školy Franz Wickhoff a Alois Riegl, která kladla důraz na formální stránku uměleckých děl. Dvořák jejich lekcím naslouchal, ale jeho vědecká metoda byla komplexnější. Vztahovala se k celkovému poznání projevů života doby, ve které díla vznikala, protože si uvědomil, že umění je jejich výsledkem. Rozkrýval to, co bylo základem lidského myšlení, které určovalo rysy času a ovlivňovalo slohové proměny i to, jakým způsobem člověk zasahoval do dějin a v jaké míře se na tomto procesu podílel jeho vztah k časným a věčným hodnotám. Proto šel k pramenům a zjišťoval, co utvářelo styl té které doby se vším, co do ní patří. Svě bádání postavil na přísně vědecký základ a tím i určil místo uměnovědy mezi ostatními vědními obory. Na základě vlastních umělecko-historických poznatků začal na první místo klást duchovní stránku umění; tvaru a hmotě vládne duch. Dvořák se stal uznávaným evropským vědcem a profesorem na vídeňské univerzitě, kde vychoval řadu žáků. Výsledky Dvořákova studia byly publikovány v knize *Umění jako projev ducha*. Saxl studoval Dvořákovy teoretické studie, jejich myšlenky přijal a uplatňoval ve vlastní umělecko-historické práci i v koncepci vedení galerie a v dramaturgii výstav. I proto byla pro něho Roudnice důležitým a přitažlivým místem. Chtěl zde pokračovat v duchu Dvořákových idejí, protože i on byl přesvědčen, že nejvyšší hodnotou uměleckého díla je jeho duchovní obsah, který je vyjádřen tvarem.

Galerie, která v Roudnici nad Labem existovala od roku 1910 díky daru sbírky obrazů mecenáše Augusta Švagrovského, byla poprvé zpřístupněna v roce 1913.

Dlouho neměla vlastní výstavní sál a v letech obou světových válek, kdy byla vystavena hrozbě ztrát, muselo být zajištěno její bezpečí, takže byla ve skutečnosti přístupna veřejnosti jen v mezičasech. Nejprve v aule měšťanských škol, potom v prostoru, který pro ni byl vybudován ve 2. patře spořitelny, a nakonec v zámeckých salonech. Obrazový fond se po převzetí zámecké budovy vojskem dne 11. září 1950 překotně stěhoval na několik míst včetně skladišť. Tehdy se také řada obrazů ztratila. Členové kuratoria, kteří ještě v letech druhé světové války a po jejím skončení o galerii pečovali, měli stále menší možnost působení. Přesto se v roce 1955 podařilo část sbírkového fondu opět otevřít pro veřejnost ve čtyřech provizorních místnostech druhého patra Městského národního výboru a najít kustoda, který byl v poněkud omezené otevírací době přítomen.

Ve stavu, v jakém se tehdy galerie nacházela, ji převzal Miloš Saxl, který byl v roce 1958 jmenován ředitelem roudnické galerie na půl pracovního úvazku. Ve skutečnosti stál na samém začátku práce a neměl





téměř nic, o co by se mohl opřít. V archivu galerie zůstalo několik dokumentů, které mu pomohly v první orientaci. Jednalo se o zápisy ze schůzí kuratoria, o útlou spisovou složku a o dva katalogy se soupisem sbírky, z nichž ani jeden nebyl úplný. V prvním z roku 1913 chyběly základní katalogové údaje, takže bylo nesnadné určit, o jaká díla se jedná, a druhý z roku 1929 také nesplňoval odborná kritéria, protože rovněž uváděl jen jméno autora, pokud byl znám, název díla a někdy i techniku. A jak se později ukázalo, v obou se nacházely nepřesnosti a zásadní chyby.

Nový ředitel galerie, která tehdy byla zařízením města, měl malou možnost rozšířit její působení vzhledem k finančnímu příspěvku zřizovatele, ale chtěl časem

z galerie vybudovat moderní ústav, podle náročných odborných hledisek. Začátky byly víc než neschůdné. Hned úvodem nastala otázka, jak zabezpečit galerii a převést ji z náhodné práce na profesionální úroveň, motivovat tehdy dva zaměstnance a přizvat ke spolupráci nadšence z různých uměleckých a vědních oborů. Proto si Saxl pečlivě mapoval terén a navazoval známosti. Především mu bylo zřejmé, že sbírkový fond se šedesáti obrazy Antonína Slavíčka, deseti obrazy Miloše Jiránka, s díly Jana Jiřího Heinsche, Antonína Hudečka, Angela Zeyera a dalších autorů 18.–20. století je tak výjimečný a zavazující, že je nutné jej nejen zachránit pro příští generace, ale dále rozmnožovat. Věděl, že je to mnohaletý náročný úkol, ale díky cílevědomé systematickosti se brzo ukázaly první výsledky.

Saxl chtěl po převzetí funkce ředitele co nejdříve galerii otevřít pro veřejnost. Nejprve byla výstavní síň zpřístupněna ve větší míře než dosud a zabezpečena trvalá průvodcovská služba. Jako další neméně důležitý cíl viděl v soupisu všech děl, která se ve sbírce nacházela, a v jejich vědeckém popisu. Bez ohledu na to, zda byla díla vystavena, nebo uložena na náhradních místech. Rovněž bylo nezbytné zajistit jejich fotografickou dokumentaci, která je pomocným uměleckohistorickým materiálem. Když na tu dobu později vzpomínal, uvedl, že když poprvé měl ve svých rukách Slavíčkův obraz, pocítil hluboké dojetí. Zároveň se prováděly interní galerijní práce, jež jsou ve svém celku hodně rozmanité. V galerii i mimo ni se vyhledávaly a studovaly materiály týkající se zakladatele galerie Augusta Švagrovského a ostatních členů rodiny, protože v jejich domě se ve druhé polovině 19. století setkávali vědci i umělci, kteří podstatným způsobem určovali kulturní a politickou úroveň města. Budoval se knihovní fond a jeho soupis, zavedl archiv fotodokumentace všech akcí, provedl soupis archiválií a památek města i okolních míst, pořizovaly se výpisky z odborných knih. Zároveň se začaly ve druhém patře městské knihovny pořádat výstavy, protože bylo nutné nejen povzbudit milovníky umění, ale i vybudovat stálý okruh návštěvníků.

Saxl zároveň uvážil, že má-li odpovědně působit ve městě, musí o něm vědět co nejvíce. Začal navštěvovat městský archiv, studoval zachované materiály a dělal si poznámky. Četl historické knihy, které se k Roudnici vztahovaly, a pořizoval excerpta. Procházel městem a seznamoval se s jeho památkami a uvědomoval si závaznost historické tradice, jež se táhla od raných historických dob, přes působení prvních pražských biskupů, kteří nechali

postavit románský hrad, přes činnost augustiniánů kanovníků, kteří vybudovali most přes řeku a kostel Narození Panny Marie s klášterem a vybavili jej neuvěřitelně cennými památkami, mezi něž patřily iluminované rukopisy, až k působení rožmberského a lobkowiczského rodu, kdy byl postaven kapucínský klášter s kostelem a jeden z největších raně barokních zámků v Čechách, vybavený cennými památkami, ať se jednalo o obrazárnu, sbírku knih, uměleckého řemesla, hudebnin a hudebních nástrojů.

Barokní stavitelé zanechali v Roudnici stopy i mimo zámecký areál. Stavěly se nejen kaple, sv. Viléma, sv. Josefa a sv. Rozálie, ale i domy, a huť Antonia Porty vybudovala kromě zámku také jízďárnu, špýchar a pivovar. Na tyto slavné doby již jen skromně navázali obrozenci. Jejich práce na zvelebení města vedla několika směry, takže kromě otevření muzea a galerie zde působili architekti (Jan Zeyer a Josef Kuželovský). Počet vlastenců narůstal a z jejich podnětů bylo město zvelebováno mnoha způsoby. Zakládaly se nové parky, ve městě vládl čilý spolkový život, na němž se podílel hudební spolek Hlahol a několik skupin ochotníků. Ještě na konci 19. a v prvních desetiletích 20. století se vybuďovalo několik významných staveb a mnohostranně se rozvinul průmysl, takže narůstal blahobyt občanů. Nad tím vším se Saxl zamýšlel, a protože ve městě nebylo mnoho kulturních středisek, chtěl získat prostor určený výlučně pro výtvarné umění.

Brzy začal hledat budovu pro galerii a vytipoval si bývalou zámeckou jízďárnu. Plán na její adaptaci vypracoval ing. arch. Pavel Mošťák ve spolupráci se Saxlem. Prováděl ji mezi lety 1961–1965 majitel budovy, Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody v Ústí nad Labem, se zřetelem k zachování čistého barokního prostoru s valenými klenbami s lunetami. Světla se zabudovala do okenních parapetů a topení pod podlahu.

Z dnešního pohledu to byl heroický čin, když se uváží, jak je obtížné vytvořit něco, co nepřináší hmotný užitek. Místnosti v přílehlé budově sloužily jako kanceláře a ústavní knihovna. V mezidobě, kdy se Saxl věnoval organizaci přestavby, pořádal pro širokou veřejnost a zájemce o historii a uměleckou historii





města přednášky s prohlídkou památek města, jichž se, po tak dlouhé době, kdy město bylo z tohoto hlediska nehybné, zúčastňoval neuvěřitelně velký počet posluchačů.

Nová budova galerie byla otevřena v červnu roku 1965 za přítomnosti ministra kultury Čestmíra Císaře a mnoha dalších hostů. V novém prostředí se působnost galerijní práce rozšířila o pravidelné pořádání výstav ze všech výtvarných oborů: malby, sochařství, kresby a grafiky ze současnosti i minulosti a dále o výstavy z příbuzných výtvarných oblastí jako je fotografie, scénografie, ilustrace, tapiserie a užité umění, které se v průběhu roku pravidelně střídaly. K výstavám se vydávaly katalogy, kde bylo zhodnoceno dílo jednotlivých umělců nebo skupin a zařazeno do dobových souvislostí. Přímo ve výstavním sále se realizovaly hudební, literární, filmové i dramatické pořady a dokonce i divadelní představení, přednášky a komentované prohlídky, týkající se jak stálé sbírky, tak i právě instalované výstavy, prováděla práce s mládeží všech věkových skupin, soutěže znalostí z oboru výtvarného umění. Saxl se zvláště věnoval práci pro žáky roudnických i mimoroudnických škol všech stupňů a vkládal do ní velké naděje. Ústavní knihovna byla otevřena veřejnosti. Hlavně pro školy se pořádaly putovní výstavy a pro nejširší veřejnost historické procházky městem – v kapli sv. Viléma bylo po ukončení restaurátorských prací instalována část barokního umění z fondu galerie – se zastávkami před vchodem do zámku, u mostu a prohlídkou augustiniánského kláštera.

Mimoto se rozšířila i interní galerijní práce. Nejprve se vybavily depozitáře tak, aby odpovídaly normám péče o sbírkový fond, sbírky se zpracovávaly odborně a zavedly se vědecké karty, poškozená díla se svěťovala restaurátorům. Nadále se systematicky budoval archiv fotografií týkající se všech konaných výstav a akcí v galerii a staveb města, doplňoval archiv diapositivů, které se promítaly při přednáškách v galerii nebo na jiných místech, ve školách a učilištích, pravidelně se rozšiřoval knižní fond zaměřený nejen na výtvarné umění architekturu, malbu, sochařství, fotografii, užité umění, časopisy o umění, výtvarné techniky, slovníky, ale i na ostatní umělecké

a vědní obory: film, divadlo, hudbu, literaturu, historii a filosofii, budoval se archiv katalogů a zabezpečoval dozor ve sbírkách. Sledovalo se výtvarné dění na jiných místech, rozšiřovaly se kontakty s umělci a návštěvy ateliérů, studentům se poskytovaly konzultace, narůstal kontakt s odborníky a školami uměnovědných oborů a s televizními zpravodaji a s dalšími sdělovacími prostředky. Mimoto bylo nutné vést a zpracovávat ekonomickou a listovou agendu, vypracovat požární a ekonomické předpisy, pracovní a organizační řád a vůbec podchytit další práce, které s vedením samostatné organizace souvisejí.

Saxl své hlavní poslání v Roudnici nad Labem viděl ve vybudování sbírky, protože věděl, že úroveň galerie vytváří kvalita uměleckého fondu. Roudnická galerie mohla vzhledem k finanční situaci disponovat jen malými částkami a tak na zakoupení obrazů a soch nezbýval velký obnos. Proto volil i cestu převodů uměleckých děl z ministerstva kultury. Řada kvalitních věcí se do majetku galerie dostala i díky darům získaným od soukromníků. Také z tohoto důvodu se Saxl rozhodl, že galerie již nemůže zůstat ústavem provozovaným městem. Novým zřizovatelem galerie se stal odbor kultury a památkové péče Okresního národního výboru v Litoměřicích, a tím získávala i vyšší finanční dotace na roční činnost.

Saxl se ujal práce hlavního redaktora *Kulturního měsíčníku* (členové redakce byli většinou odbornými pracovníky kulturních zařízení okresu – historici, přírodovědci, archiváři a dokumentátoři), který byl vydáván 15 let a zveřejňoval články z oblasti regionální historie, vlastivědy, přírodovědy, literatury, hudby, národopisu, architektury a dalších výtvarných oborů celého litoměřického okresu a připomínal zapomenuté osobnosti, takže byl bohatým zdrojem poučení o minulosti i o současném dění Litoměřického okresu včetně Roudnice nad Labem. Saxl zde uveřejňoval výsledky svého bádání i drobné aktuální zprávy o konaných výstavách. V mnoha případech se však jednalo o velké odborné práce, které byly uváděny na pokračování, ať se jednalo o *Současnou instalaci roudnické galerie*, o *Malířské tradice v Roudnici nad Labem* nebo o *Urbanistický a architektonický vývoj Roudnice nad Labem*. Tento časopis byl vydáván v nákladu 1000 kusů a pravidelně zasílán předplatitelům, kterých bylo přes 800 – často se jednalo také o roudnické občany, kteří žili na jiných místech.

Po čase začal v galerii působit Kroužek mladých přátel galerie – studentů, kteří ji pravidelně navštěvovali a naslouchali přednáškám o výtvarném umění obecně a komentářům k aktuálním výstavám, jež se





v galerii konaly. Někdy byly prokládány filosofickými, historickými a literárními glosami i úvahami o životě a o současném dění. Mnoho z těchto posluchačů si zvolilo uměnovědu jako životní povolání, někteří si vybrali divadlo, film, loutkové divadlo, fotografii nebo architekturu. Saxl věděl, že prostředí formuje člověka, a že je proto důležité, aby se od mládí setkával s hodnotami, které mohou podstatně ovlivnit jeho život. Zřejmě i proto mu tato práce přinášela nejen uspokojení, ale i radost.

Miloš Saxl také zpracovával na každý rok dramaturgický plán výstav, vyjednával s umělci a zadával realizaci výstav a připravoval katalogy k tisku a navrhoval jejich grafickou úpravu. Řadu výstavních projektů připravil sám a napsal průvodní text. V letech jeho působení existovalo mnoho zakázů, takže někdy musel rezignovat i na vyšší uměleckou úroveň a podřídit výběr autorů politickým výročím, která se pravidelně opakovala.

Během působení v adaptované budově jízďárny uspořádal Saxl do roku 1981, kdy odešel do důchodu, přes 100 původních výstav a mnohem více kulturních pořadů, které navštěvoval stále větší počet milovníků krásného umění. Musel však i čelit nepřízní představitelů nadřízených orgánů, zvláště tehdy, pokud se jednalo o dílo umělců, kteří byli na indexu, přestože právě oni patřili k těm nejlepším. Tak tomu bylo v případě výstavy Jiřího Johna, Kamila Lhotáka, Františka Muziky, ale i klasika jako Jana Zrzavého nebo dokonce Emila Artura Pittermanna-Longena. Mimoto každá výstava i katalog se musely předkládat ke schvalování a problém byl v tom, že sice okresní inspektoři mohli výstavu zakázat, ale nesměli ji povolit, v tom případě rozhodovali až inspektoři odboru kultury a památkové péče Krajského národního výboru. Vzhledem k výstavní koncepci Saxlovi mnohokrát hrozilo propuštění z pracovního poměru. Poslední dvě léta působení byla pro něho neuvěřitelně krutá, protože v té době musel čelit promyšlené likvidaci, a tím byl poznamenán i jeho odchod.

Dalším velkým Saxlovým činem bylo uspořádání mezinárodního malířského symposia v roce 1970. Tehdy do Roudnice nad Labem přijeli malíři z pěti zemí včetně Čechů, kteří jeden měsíc pracovali ve vyklizeném výstavním sále, kde se potom konala výstava výsledků symposia, která byla ve zmenšeném rozsahu přenesena do Prahy. Saxl byl přesvědčen, že se do Roudnice opět vrátí původní

lobkowiczská obrazárna a všechny zámecké sbírky včetně mobiliáře a že k ní bude v průběhu let vytvořen pandán (symposia se měla konat každý druhý rok) soudobého evropského umění, tak, aby se opět Roudnice pozvedla na jedno z originálních středisek evropského umění. Doba normalizace zabránila uskutečnit tuto výjimečnou ideu.

Miloš Saxl do Roudnice nad Labem vnesl něco, co zde již dlouho nebylo samozřejmé. Nejen erudici a odbornost v oboru, ale i stavovskou hrdost, ke které vychovával své kolegy. Učil je, že profesní práce se nejen má, ale i musí vykonávat na vysoké odborné úrovni, pečlivě, svědomitě a s plným nasazením, ale do jisté míry i nezištně, že je jejich povinností dát své činnosti všechny osobní schopnosti. Sám byl v tomto přístupu příkladem, protože práce pro galerii pro něho nikdy nekončila. Byl jí příkladně oddán a zcela pomíjel svou osobu a ambice. I to bylo dědictví učitelů Josefa Zvěřiny a Růženy Vackové.

Saxlovo působení nepřestalo ani po odchodu do důchodu. Krátce docházel do galerie a pomáhal s grafickými úpravami katalogů (na jejich zadání grafikovi tehdy nebyly finanční prostředky), radil v problémech a hlavně držel nad ní ochranou ruku. Po listopadu 1989 se zapojil i do dění ve městě, předával své zkušenosti mladším účastníkům politických událostí a radil jim. Působil ve stavební komisi, zřejmě znal město ze všech nejlépe, protože se podílel i na stavebním průzkumu, takže pronikl do historie takřka každého domu.

Hned po opuštění galerie se po letech opět vrátil k malování. Začala druhá kapitola jeho života. Malířství se věnoval od mládí, ale zjistil, že povinnosti ředitele galerie jsou tak obsažné a vyčerpávající, že v této činnosti nelze pokračovat. Zde totiž neplatí, že ve volné chvíli je možné se okamžitě naladit na jinou strunu a věnovat volné tvorbě. Ta zraje dlouho a potřebuje mnoho času, přemýšlení a hledání. V prvním čase po příchodu do města ještě maloval, ale brzo se ukázalo, že na vlastní tvorbu už nenachází kapacitu. Přece jen vstoupil do časově mnohem náročnější situace, než tomu bylo při práci v archeologickém oddělení teplického muzea. V tomto městě se stal v roce 1957 spoluzakladatelem skupiny Krok 57, možná byl jejím základním inspirátorem, ale roudnické působení jej natolik uzurpovalo, že se něčemu dalšímu nemohl věnovat.

Hned v roce 1981 se zabydlel v původním ateliéru sochaře Jiřího Bradáčka, po němž jej převzal sochař Jiří Klein, a tak jako dřív



střídal pobyty v Roudnici nad Labem a v Praze. Malířské dílo, k němuž vždy nejdříve vznikla kresba, narůstalo, mělo své obdivovatele, ale hodně přátel za ním chodilo do ateliéru si jen popovídat, byl tam klid k debatám na různá témata a příležitost prohlédnout nové obrazy. Saxl byl vždycky družný a znal se ve městě s kdekým, byl mezi lidmi rád, ale měl rád i samotu, aby mohl tvořit. Text katalogu jeho výstavy obrazů a kreseb, která se v roudnické galerii konala v roce 1991, napsali jeho milovaní žáci Lenka Bydžovská a Jan Royt, a krátký úvod Miroslav Kudrna, pracovník ministerstva kultury, se kterým Saxl řešil v letech, kdy byl ředitelem, otázky udržení existence galerie.






Můj bratr Miloš Saxl, emeritní ředitel roudnické galerie, se narodil v Železném Brodě jako syn Bedřicha Saxla, revidenta důchodkové kontroly, a matky Julie, v domácnosti. Maturoval na čáslavském gymnáziu v roce 1941, studoval dějiny umění a estetiku na FF UK v Praze. Byl povahy skromné, klidné, ve svém jednání byl důsledný a velmi svědomitý. Dosáhl proto tak vysoké úrovně v životě, především ve výtvarném umění, k němuž měl zvláštní schopnosti a lásku a které ho zaujalo hned po maturitě. Jeho zanícení nebylo přerušeno ani totálním nasazením v německé říši, v Drážďanech, kde prožil onen zdrcující letecký nálet na město. Právě naopak, jeho činnost byla tímto zásahem do života znásobena. Projevila se zde jeho zvláštní umělecká citlivost a hloubka prožitku. Mluví o tom, mimo jiné, autoportrét, v němž anatomii lidské ruky zakončuje proměna ve francouzský železný klíč. Vypovídá o tom také jeho osobní vzpomínka, že útekem před bombardováním si zachránil život.

Byl hluboce věřícím katolíkem a to formovalo jeho tvorbu. Bez této náplně by nedosáhl tak vysoké úrovně své práce. O tom svědčí charakter všech jeho obrazů, v každém díle je odlesk Stvoření.

Odborný rozbor jeho díla byl proveden především zásluhou roudnické galerie, za všechno vám opravdu moc děkuji. Jako poznámky uvádím, že bratr hrál závodně a velmi úspěšně stolní tenis, zabýval se včelařstvím a fotografováním. Zároveň se omlouvám, že vzhledem k svému pokročilému věku (94 let) a zdravotnímu stavu nejsem schopen se zúčastnit vaší záslužné a vděčné aktivity.

Bedřich Saxl



V úvodu vzpomínky na Miloše Saxla se nejprve musím vrátit do doby dětství, šťastně prožívaného v Roudnici nad Labem až do příchodu nacistů. K mým přátelům patřili starší synové Maxe Lobkowicze, kteří v duchu demokratických zásad chodili do stejné obecné školy jako my ostatní. Spolu se synem lobkowiczského zahradníka jsme trávili čas dětskými hrami v zámeckých prostorách mezi nádhernými obrazy a uměleckým zařízením. Díky vizuální paměti si dodnes vybavuji rozvržení jednotlivých salónů a sálů i s jejich názvy, odkazujícími ke slavným mistrům, jako například sál Rubensův, Breughelův či Canalettův. Následovala krutá doba německé okupace, spojená s perzekucemi a ztrátou dětských přátel.

Po válce jsem studoval na ČVUT v Praze na fakultě architektury a pozemního stavitelství, kde náleželi k mým učitelům prof. V. V. Štech, vynikající znalec dějin umění, a prof. Oldřich Starý, velký propagátor funkcionalistické architektury. Poté jsem ve Stavoprojektu v Ústí nad Labem zpracovával územní plány. Jedním z prvních byl nový územní plán Roudnice nad Labem. Od roku 1956 jsem se stýkal s výtvarnými umělci, zabýval jsem se pořádáním výstav a posléze vstoupil do služeb Českého fondu výtvarných umění jako samostatný architekt. Pracoval jsem na projektech pro Státní památkovou správu, mezi jinými i pro Oblastní galerii v Liberci v Liebigově paláci. V roce 1957 jsem se podílel na přípravě prvního zákona o ochraně památek. Ještě před jeho platností jsem byl jmenován radou Severočeského krajského národního výboru krajským památkovým architektem se zadáním založit Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody. Hned na začátku jsem byl pověřen návštěvou státního zámku v Roudnici nad Labem, který byl po válce ve správě Národní kulturní komise a později Státní památkové správy. Účastnil jsem se porad spojených s převodem státního kulturního majetku a jeho delimitací na Severočeský kraj. Tehdy jsem nekompromisně vystoupil proti administrativnímu převodu a požadoval fyzické předání nemovitého i movitého majetku kraji. Ihned po jednání jsem navštívil Ministerstvo státní kontroly na Smíchově a zdůvodnil právě případem Roudnice nezbytnost fyzického předání veškerého majetku státních hradů a zámků, jejichž umělecké památky byly na příkaz Alexeje Čepičky v letech 1950–1951 rozvezeny na 56 náhradních objektů, většinou depozitářů se zcela nevyhovujícími podmínkami. Tento požadavek ovlivnil práci likvidačního orgánu Státní památkové správy a majetek se tak v celé republice nadále předával skutečně protokolárně fyzicky za účasti obou stran. V důsledku zásahu Alexeje Čepičky se do zámku nastěhovala Hakenova politická škola, jež se věnovala výchově nových důstojnických kádru československé armády. Zámek se ovšem po vystěhování uměleckých sbírek nacházel v nepopsatelném stavu. Při inspekčních návštěvách jsem prožíval traumata v konfrontaci se vzpomínkami z dětství a přemýšlel o možnostech rehabilitace této první palácové barokní stavby ve střední Evropě a jejích sbírek.

Současně jsem sledoval neutěšený stav obrazárny Augusta Švagrovského, kterou tento sběratel a mecenáš Antonína Slavíčka a dalších významných českých malířů věnoval Roudnici za účelem zřízení moderní galerie v době starostování básníka Ervína Špindlera. Za okupace byla sbírka uložena v bednách ve sklepení Měšťanských škol a po válce umístěna ve stísněných prostorách části radnice, když původní prostory z doby první republiky v druhém patře městské spořitelny zabrali nacisté. Do poloviny padesátých let spadá úsilí Národní galerie v Praze o přemístění Švagrovského sbírky z Roudnice do Prahy. Tehdy jsem jednáním s okresními i krajskými orgány vyvinul značné úsilí o zachování sbírky v Roudnici nad Labem, a to v návaznosti na zamýšlenou obnovu

zámecké galerie. Ideu velice podporoval tehdejší inspektor kultury roudnického okresu Božan Horčic, který po zániku roudnického okresu přešel na stejnou funkci v rámci litoměřického okresu. V té době rovněž úspěšně čelil tlaku Severočeské galerie v Litoměřicích, aby se roudnická galerie stala pobočkou galerie litoměřické. Úsilí o zajištění samostatné existence výrazně podporoval galerijní odbor Ministerstva školství a kultury, jenž prosadil pro roudnickou galerii statut oblastní galerie, tedy nad rámec okresu Litoměřice.

Po zrušení Hakenovy politické školy byl na úrovni KV KSČ a ÚV KSČ obnoven boj o navrácení zámku kulturním účelům, který bohužel skončil neúspěchem. Do zámku se nastěhovala Vojenská hudební škola Víta Nejedlého, jež původně sídlila v Liberci. Osobní intervencí a jednáním s náčelníkem Vojenské hudební školy plukovníkem Metodem Příkrylem se však podařilo získat barokní budovu bývalé jízďárny s přilehlým severním křídlem a napojením objektu na vytápění zámku.

S Milošem Saxlem jsem se seznámil jako s externím zaměstnancem našeho Krajského střediska památkové péče, pro něj prováděl výpisy z německé umělecko-historické literatury z bývalých Sudet, které byly v průběhu 19. století značně germanizovány. Tehdejší vlastivědné časopisy v podstatě objektivně popisovaly minulost tohoto českého území. Miloš Saxl se projevil jako velice schopný a poctivý odborník. Studoval původně na Filosofické fakultě Karlovy University a po uzavření vysokých škol nacisty byl jako legendární jedenadvacátý ročník odsunut na nucené práce do Německa, kde prožíval krušné válečné roky v oblasti kolem Drážďan. Vrátil se s podlomeným zdravím. Nabídli jsme mu spolupráci na regeneraci Švagrovského obrazárny ve sbírku českého moderního umění a po rekonstrukci zámecké jízďárny funkci ředitele galerie. Byla to šťastná volba, protože Miloš Saxl, sám s osobními výtvarnými ambicemi, dovedl kvalifikovaně posuzovat práci malířů 19. a 20. století, což se ukázalo nezbytným předpokladem pro doplnění sbírek v návaznosti na původní fond. Krajské středisko památkové péče zajistilo coby majitel objektu rekonstrukci bývalé jízďárny a vyjednalo trvalý přísun finančních prostředků z Ministerstva školství a kultury pro doplňování sbírek. S Milošem Saxlem jsem se velice spřátelil, dobře jsme si rozuměli a spolupráce šla rychle kupředu. Pro rekonstrukci galerie bylo potřeba vytvořit nový vstup z Očkovy ulice prolomením severního otvoru. Podařilo se mi získat od inženýra Brodského zchátralý portál z původního domu Antonia Porty, stojící v zahradě dnešního domu Brodských. Portál jsem rekonstruoval. V duchu nového poslání moderní galerie jsme přizvali k řešení vstupních dveří sochaře Jiřího Bradáčka, který vytvořil působivou kovovou plastiku na motiv dvou abstrahovaných lidských postav. Vybavení stavby respektovalo barokní podstatu v návrhu mramorové dlažby se skrytým topením a spojením hlavního prostoru galerie s nádvořím pro budoucí exteriérovou expozici. Ostatní vybavení jako okna, dveře a osvětlení se striktně podřídilo požadavkům galerie. 13. června 1965 byla rekonstruovaná budova slavnostně otevřena.

Ještě předtím jsme se v průběhu stavebních prací zamýšleli nad stavem roudnické společnosti v důsledku přervání tradic kdysi kvetoucí metropole Podřipska během druhé světové války a následné devastace kulturního života zejména od roku 1963, kdy Roudnice ztratila status okresního města. Horizont budoucnosti – oživení bývalé prosperity města – se ocitl v nedohlednu. Tehdy jsem vybídl Miloše Saxla k systematické práci na dějinách urbanistického vývoje od doby slavného středověku v sídle pražských arcibiskupů až po velkolepý rozvoj zámecké kultury Lobkowiczů v oblasti hudební, divadelní, literární a výtvarné, tedy budování obrazové sbírky soustřeďující

vynikající rodové kolekce perněštejnské, rožmberské a lobkowiczské, jež přinesla věnem Polyxena z Lobkowicz. Ta také vlastnoručně sepsala itinerář sbírky, která se poté stala od 18. století první veřejně přístupnou šlechtickou sbírkou v Evropě. Kolekce měla své vlastní kustody a tištěný šestijazyčný katalog. Miloš Saxl se práce ujal a začal důsledně mapovat dějiny města a zámku ve statích publikovaných v časopise Kulturní měsíčník, který vycházel od roku 1965 do roku 1980. Pokud to dovozoval čas, prováděli jsme společně průzkumy některých památek, zejména v augustiniánském klášteře a proboštském kostele, kde jsme mimo jiné zaměřili podzemní jezero a možný přístup k němu pro budoucí prezentaci. Z jezera vytéká známý pramen pod severním portálem do ulice Havlíčkovy, z něhož se odvozuje název města. Miloš Saxl měl zásluhou nevšední ochoty probošta pana Vaníčka, který sloužil za druhé světové války jako kaplan československých letců v Anglii, k dispozici celu, v níž přespával až do otevření galerijní budovy. K aktivitám galerie náležela rozsáhlá osvěta spojená s přednáškami a objevnými výstavami moderního a současného umění. Ještě před otevřením rekonstruované budovy patřila k významným počínům výstava významného roudnického rodáka Otakara Nejedlého (1883–1957), připravená ve spolupráci s památkovým odborem kanceláře prezidenta republiky. Přehlídka celoživotního díla se konala v prostorách foyer bývalého lobkowiczského zámeckého divadla, přístupného arkádovým schodištěm. Slavnostní vernisáž v prostorách spodní části divadla (dnešního kinosálu) za účasti členů Národního divadla v čele s Marií Podvalovou a umělců z okruhu přátel Otakara Nejedlého se nesla ve znamení budoucího kulturního využití zámku. Na rodný dům Otakara Nejedlého byla umístěna pamětní deska.

Podle mého názoru zůstává trvalým úkolem Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem napomoci v součinnosti s rodinou Lobkowiczů při hledání možností kulturního využití zámku. Přál bych si rovněž, aby došlo k rozšíření galerie do přilehlých prostor nádvoří a východního křídla bývalé kočárovny. Vrácení zámku kulturním účelům (osobně bych se přimlouval za soustředění lobkowiczských sbírek rozptýlených dnes po různých objektech), vyžaduje promyšlenou přípravu za finanční podpory českého státu, protože v současných podmínkách není možno jiným způsobem odstranit kulturní zločin z padesátých let, jehož tvůrcem a hlavním vykonavatelem byl zeť Klementa Gottwalda JUDr. Alexej Čepička, tehdejší ministr národní obrany.

Miloš Saxl jako první ředitel roudnické galerie se svojí heuristickou a další odbornou činností zasloužil o vznik prosperující galerie moderního umění, která patří k významným institucím České republiky. Po skončení životního úkolu odešel v roce 1981 na zasloužený odpočinek. Vzpomínám na něj u příležitosti nedožitých devadesátých narozenin jako na přítele, který v duchu svých krásných vlastností pilného a vášnivého ochránce tradic roudnické galerie obětoval mnohé z čistě osobních ambic a potřeb s přáním, aby současní i budoucí strážci jeho odkazu pokračovali v započatém díle.

Pavel Mošťák



Když jeden ze současníků Sugera, opata ze Saint Denis, uviděl jeho úzkou celu, s povzdechem prý prohlásil: „Tento muž nás všechny zahanbuje, nestaví pro sebe jako my, staví pro Boha.“

Kdo viděl skromnou celu Miloše Saxla v Domě roudnické galerie a znal jeho mnišsky asketický způsob života, nemůže nevzpomenout příkladu velkých mužů minulosti, kteří podobně jako Suger budovali své dílo pro nejvyšší autoritu a přitom se s tímto dílem ztotožnili jako s dílem soukromým.

Kdysi jsem se Miloše Saxla zeptal, jaký by si vybral církevní řád, pokud by stál před volbou vstupu do kláštera. Odpověděl, že by se nejspíš stal dominikánem. Nepřítahovala jej tedy askeze františkánská nebo kapucínská, ani aristokratická výjimečnost cisterciácká či premonstrátská a už vůbec ne izolace od civilního života a obdivuhodná kontemplace trapistická. Jeho mentalitě byla nejbližší kombinace hluboké tradice vzdělanosti, učitelského poslání, duchovní askeze a současně cizelované zbožnosti sv. Dominika. A tak pevně, jako by byl pokorným členem komunity bratrů bílého hábitu a černého pláště, konal po dobu svého života dospělého muže. Za svoji věrnou službu byl odměněn splněním mnoha záměrů, které si vytyčil a koncem vyvolených, klidnou smrtí ve spánku, doprovázenou žalem těch, kteří jej důvěrně znali.

Schopnosti identifikovat opravdovou krásu a odlišit ji od kýče se dá dílem nabýt vzděláváním a stálým kontaktem s uměleckými předměty. Avšak komplexní dispozice, umožňující nejen rozlišit hodnotné umění od braku, ale navíc obohacená o vědomí souvislostí mezi světem umění a zákony univerza, je darem, který se dostane pouze nemnohým. Miloš Saxl tento svůj prožitek z obcování s výtvarným uměním neúnavně šířil ve svém okolí, až se mu podařilo téměř z ničeho vytvořit okruh spřízněných lidí, kteří jeho učitelství a často i duchovní vedení rádi akceptovali. Popravdě, nezačínal zcela od nuly. Roudnice, kde se rozhodl po studiu dějin umění prožít převážnou část svého mužného života, jej uchvátila svými tradicemi, které nemohly neoslovit milovníka umění jeho formátu. Umělecko-historický zájem Miloše Saxla sahal od látky medievalisty, obdivovatele gotického Gesamtkunstwerku, přes respekt k odkazu Maxe

Dvořáka, propojujícího roudnickou lobkowiczskou epizodu a sbírku se světovým uměním, ale zejména s jeho „Dějiny umění jako projevem ducha“, až po moderní umění, převzetím péče o výtečnou kolekci Slavičkových děl.

Při všeobecném vědomí více než 600 let trvající slavné výtvarné tradice města, byla právě zde a právě před Miloše Saxla nastolena výzva k činu pro století dvacáté. Zpočátku šlo pouze o nedefinovaný podnět daný existencí Švagrovského sbírky, nespecifikovaný ani co do směru, natož rozsahu. Výchozí situace společenská i jeho osobní nebyly v polovině padesátých let minulého století, kdy Miloš Saxl začal spolupracovat na rekonstrukci fasády roudnického zámku, příliš nadějně pro uskutečnění mimořádných kulturních projektů. Nakonec se ale dvacáté století právě od něj dočkalo výsledků, které již napořád zůstanou zaznamenány jak v dějinách českého výtvarného umění, tak v historii roudnické, ale zejména v srdcích jeho přátel, stoupců, obdivovatelů a žáků.

I z dnešního pohledu výjimečný Dům umění, obklopený dosud virtuálním spřízněným lidem, byl odpovědí Miloše Saxla na onu výzvu z padesátých let. Úspěšné završení stavby Domu v roce 1965 bylo sice umožněno také díky souhře příznivých vnějších okolností ovlivněných postupně se měnící dobou, především však mimořádnými dispozicemi stavitele a iniciátora projektu. Ne každému je dána schopnost vnímat prostřednictvím uměleckých děl obecné zákonitosti. On však měl nejen naprosto neomylný smysl pro krásu uměleckých předmětů, schopnost jejich hierarchizace a kategorizace podle stupně uměleckého účinku a hodnoty, ale i jeho mimoumělecké soudy byly logické, stručné, jasné a nekompromisní. Vše navíc vnímal vždy v těsné souvislosti s běžným životem lidí a ve shodě s jistotou, kterou vyjádřil kdysi Vladimír Holan slovy „bez ryzí transcendentály, se žádná stavba nedostaví, nikdy, ach nikdy nedostaví“. Přísná náročnost byla ale prosazována pokaždé člověkem mimořádně vlídným a laskavým, neschopným osobní urážky.

Miloš Saxl si vždy přál stát se výtvarníkem. Tato jeho soukromá touha i radost z malířské tvorby byly naplněny teprve v závěru života a pouze po dobu několika let (nepočítáme-li sem krátký čas z konce čtyřicátých a začátku padesátých let 20. století). A tak se po většinu své profesionální dráhy Miloš Saxl stal především iniciátorem, inspirátorem a organizátorem činu, který měl mnohem mocnější vliv než pouhé individuální dílo umělce výtvarníka. Oprostil se s pokorou od ctižádosti osobního úspěchu a věnoval se plně poslání, které si od něj vyžádalo stát se také úředníkem, vyjednávačem s politickou mocí, konzultantem architekta, organizátorem výstav a uměleckých projektů, především však tvůrcem, nositelem a naplňovatelem vize.

Když se dnes zájemce o životní cestu Miloše Saxla pokusí najít gruntovní odkazy na jeho dílo v databázích, mnoho jich nenajde. Nenalezne příliš zmínek o přelomových umělecko-historických článcích, ani odkazy na vytvořená výtvarná díla. Spíš se mu dostane zmínek o organizátorských činech, a i to jen nemnoha. Jistě je nevděkem a nespravedlností této doby, že ryzí hodnoty jsou často přehlíženy, zato pomíjivé výkony jsou doprovázeny nemístnou pozorností. Nezbyvá než aby ti, kteří Miloše Saxla znali, podávali o něm neúnavně svědectví a snažili se žít podle jeho odkazu.

Ladislav Materna

Kdy jsem se s Milošem setkal poprvé, si už přesně nevzpomenu, je to tak dávno! Ale jistě to bylo v letech šedesátých, v budově Městské knihovny v Praze, kde měla Národní galerie kanceláře, výstavní prostory a depozitáře sbírky moderního umění. Tehdy tam rádi chodili i kolegové z regionálních galerií, poněvadž my ze SMU jsme jim přenechávali obrazy, jež se nám nepodařilo získat, protože je nákupní komise pokládala za příliš moderní a i proto příliš drahé – aby se tedy o to pokusili oni. Někdy to vyšlo a z každého takového úspěchu jsme se radovali s nimi, byť s trochou závidě. A dodnes mám radost, kdykoli zas vidím pozdně kubistický obraz Antonína Procházky ze začátku dvacátých let – tu modrou, hnědou, bílou a černou hlavu, kterou si jednou odvezl Miloš Saxl do Roudnice. Je tam vystavena dodnes. A vždycky si přitom vybavím Miloše v odřené kožené bundičce a s věčnou cigaretou mezi prsty, od tabáku nesmazatelně zhnědlými.

Byli jsme dobří známí, ale natolik, abych ho mohl nazvat blízkým přítelem, jsem ho neznal. O sobě mi nikdy mnoho neřekl, přestože by byl mohl hovořit o leccčem! Měl to za komunistů velmi těžké, a s tím, že mu nedovolili na vysoké škole dostudovat, se asi nikdy úplně nesmířil. A obtížnost podmínek, za nichž v Roudnici pracoval, si nynější mladí pracovníci galerií nedovedou představit. Byl jeden z těch vzácných dělníků kultury mimo její velká střediska, jež pro jejich „nepřízřívobivost“ komunistický režim všemožně sledoval, šikanoval a trestal. A kteří modernímu umění pomáhali (neříkám, že za ně bojovali, poněvadž by to znělo příliš pateticky) se stálým rizikem ztráty zaměstnání, kde tolik „zlobili“; někdy o ně opravdu přišli.

Miloše z galerie, která je především jeho dílem, sice nevyhodili, ale za takzvané normalizace byl on, zakladatel, pod dozorem a poslední léta perzekvován, přestože byl k vedení galerie vybaven jako málokdo, už proto, že – sám dobře malující – měl cit umělce (já jsem se o tom přesvědčil, zejména když jsme, Miloš, Václav Boštík a já, roku 1970 v Roudnici připravovali mezinárodní malířské sympozium) a že byl morální a lidský; to museli uznat i ti, kterým jeho názory na umění vadily. A šíře jeho kulturních činností byla mimořádná a pro malé město tak potřebná! Mohla by to dosvědčit hlavně „kvítka z Milošovy zahrádky“, jak jsme říkali – mladí lidé, jež nadchl pro dějiny umění a uvedl je do nich tak, že z několika se později stali vynikající odborníci a odbornice; pro roudnickou galerii je velké štěstí, že po roce 1989 se dvě z nich, Miroslava Hlaváčková a pak Alena Potůčková, ujaly jejího vedení. Milošovým snahám, aby tato galerie byla centrem kultury víc než místního významu, kde se dobře daří lidem i umění, a nejen výtvarnému, se dostalo vskutku tvořivého a zdárného pokračování. Pro to všechno tam jezdím stejně rád jako za jeho časů. Ale i když má tak výborné následníky, je to pro mne stále především jeho galerie a myslím si, že by se tak měla jmenovat oficiálně: Galerie Miloše Saxla.

Jaromír Zemina

Jsou osobnosti v životě každého z nás, kterým jsme vděčni za to, že nám ukázali cestu, kterou se máme v životě ubírat. Tím člověkem je pro mě a vím že nejen pro mě Miloš Saxl. Setkal jsem se s ním poprvé jako nepříliš pilný žáček základní devítileté školy při soutěži o historii města Roudnice nad Labem, když mi za druhé místo předával reprodukci Breughelova obrazu Senoseče, kterou mimochodem vlastním dodnes. Následně mě pozval na setkání do Galerie výtvarného umění v Roudnici nad Labem a právě od této chvíle se odvíjí nit mého zájmu o výtvarné umění, které se stalo mým životním osudem. Miloš Saxl pořádá téměř každý pátek odpoledne v prostorách galerie setkání mladých zájemců o výtvarné umění zv. Zahrádka. V této „zahrádce“ byly kultivovány desítky dušiček studentů různého zaměření, kteří později studovali na školách uměleckého, humanitního, přírodovědného či technického zaměření. Všechny nás tehdy spojoval hluboký zájem o výtvarné umění, jež neopustil mnohé z nás dodnes. V duchu vidím Miloše, jak oblečený v krátkou bundu, v ruce nervně svírající cigaretu nebo papírek, živě vypráví o památkách Roudnice či pokladech českého a evropského umění. Tím to ovšem neskočilo, neboť se v krásných diskuzích o umění či víře dále pokračovalo mnohdy až do noci v restauraci Říp a pak ještě na dlouhých cestách noční Roudnicí. Saxlův přístup k uměleckým dílům minulosti i současnosti byl velmi inspirativní. V jeho výkladu se spojovala citlivost výtvarníka s erudicí historika umění. Obraz či malba mu nebyly pouhou řečí barev a tvarů, ale slovy roudnického rodáka a významného představitele Vídeňské školy

dějin umění prof. Maxe Dvořáka mu šlo o „duchovnost v tvarech obsaženou“. Tuto duchovnost spojoval s řádem, který přesahuje člověka, s řádem Božím. Často přitom citoval sv. Augustina a sv. Tomáše Akvinského, kteří poukazovali na to, že krása je demonstrací řádu. Tento řád viděl nejen v samotných námětech, ale především v řeči barev a tvarů. Nacházel ho v dílech starého i moderního umění. Poukazoval přitom na obrazy Kubištvoy či tvorbu malíře Václava Boštíka, který patřil k jeho nejbližším přátelům. Výtvarné umění bylo Milošovi vedle bytostné potřeby také prostředkem duchovního apoštolátu a vzpomínal v této souvislosti často na přátelství s teologem a historikem umění Josefem Zvěřinou a historičkou umění Růženu Vackovou.

Obdivuhodná a následováníhodná byla pro mě činnost Miloše Saxla coby „galeristy“. V šedesátých letech se nejen organizačně, ale i fyzicky podílel na proměně bývalé lobbkovické jízďárny v nádherný galerijní prostor roudnické galerie. Obdivoval jsem Milošovu odvahu a sebezapření, když v normalizačních sedmdesátých a osmdesátých letech neopustil své zásady nakupovat a vystavovat v roudnické galerii tvůrčí a umělecky nejvyšší díla výtvarného umění klasické moderny i současné tvorby, ač to mnohdy znamenalo samé ohrožení jeho existence. Vzpomínám v této souvislosti na krásné a duši potěšující výstavy Jiřího Johna či Mikuláše Medka.

Pro mě osobně velmi podnětný byl Milošův důraz na uměleckou kvalitu nakupovaných nebo vystavovaných děl, což je aktuální zvláště dnes, kdy někteří historici umění devalvují umělecká díla na pouhé kulturní předměty a klasické dějiny umění na dějiny vizualizace, kdy je stírán rozdíl mezi reklamním plakátem a tvůrčím dílem. Při přípravě výstav či při vernisážích jsme měli díky Milošovi možnost poznat přední české výtvarníky sedmdesátých a osmdesátých let, jako například malíře Adrienu Šimotovou, Václava Boštíka, Jana Smetanu, věhlasného scénografa Josefa Svobodu, umělecké historiky a teoretiky, k nimž patřili zejména ředitel NG v Praze Jiří Kotalík, můj vzácný a ctihodný kolega z fakulty Jiří Kropáček či František Šmejkal. V posledních letech svého „ředitelování“ se Miloš připravoval na to, že až skončí, vrátí se k malířskému řemeslu. Dlouhé večery jsme diskutovali, mnohdy velmi vášnivě, nad jeho systematicky číslovanými skicami k budoucím obrazům. Když pak předal pomyslné žezlo v roudnické galerii své důstojné nástupkyni a žačce Miroslavě Hlaváčkové, uchýlil se do karteziánsky prostého ateliéru za dřevěnou ohradou v Roudnici nad Labem. A zde stihl za krátký čas, který mu byl ještě vyměřen, namalovat na šedesát obrazů.

Miloš byl pro mnohé, kteří jsme ho navštěvovali, v pravdě duchovním otcem, což on sám často připomínal. Předal nám nejen lásku k výtvarnému umění, ale i mocné dary ducha, z nichž se snažíme vydávat, slovy Písma, takový počet, aby z nás měl Miloš tam nahoře u Hospodina radost.


Jan Royt



„Zahrádka“ Miloše Saxla byla nejdůležitějším společenstvím, do jakého jsem se kdy dostala. Dozvěděli jsme se o ní na roudnickém gymnáziu díky skvělé paní profesorce Sokolové. V trudné atmosféře sedmdesátých let minulého století se pro nás stala „zahrádka“ zjevením a záchranou. Pokud se nepletu, patřila jsem k poslední generační vlně, pro kterou Miloš Saxl připravoval proslulé páteční přednášky, ale k jeho škole se stále nadšeně hlásili všichni, kdo jí dříve prošli, ačkoli se už většinou v Roudnici objevovali jen občas a přicházeli až na druhou část pravidelných setkání, věnovanou volné debatě. Miloš Saxl nás velmi laskavě, nenápadně a nementorsky vychovával. Zajímal se o naše názory. Dokázal v nás vzbudit zájem jak o místní historii, architekturu a umělecká díla, tak o světové umění a filosofii. Obě oblasti plynule propojoval: nezáleželo na tom, zda člověk působí v pomyslném středu dění, nebo někde na zdánlivém okraji, nýbrž na smyslu toho, co dělá. Teprve později jsme se dozvěděli, že se v únoru 1948 účastnil studentského pochodu na Hrad na protest proti nemravnosti komunistického převratu. Náležel do okruhu posluchačů historicky umění Růženy Vackové, jež byla na začátku padesátých let nespravedlivě odsouzena za velezradu k mnohaletému vězení. Nesměl dokončit studia dějin umění. Prošel drsným obdobím, které prožíval velmi těžce, a přece nezatrpl. Jakmile vnější tlak trochu polevil a naskytla se příležitost, rozvinul s nečekanou energií v novém prostředí obdivuhodnou činnost. V Roudnici pozvedl Švagrovského sbírku, skomírající v provinčních podmínkách, a doslova vlastníma rukama vybudoval galerii, kterou zaměřil na moderní umění. Jasně předvedl, že regionální neznamená průměrný, a výstavním programem často předčil pražské instituce. Nevedla ho touha po osobní kariéře, ale snaha změnit věci na místě, kde se ocitl. V Roudnici žil zásadně ve spartánských podmínkách, protože se nerozptyloval malichernostmi. Pravidelně se vracel do svého pražského domova, sledoval kulturní události, přátelil se s mnohými umělci i teoretiky, organizoval průkopnické výstavy, a na druhé straně se stejným nasazením bádala a psal o roudnické historii, památkách či osobnostech a své poznatky uveřejňoval v Roudnickém měsíčníku, který vydával. S nemenší radostí věnoval svůj čas „zahrádce“, v níž mnohé z nás přivedl na cestu k dějinám umění, a především všechny účastníky vymanil z ubíjejícího vlivu šedého reálného socialismu.

Uvědomovala jsem si, že Miloš Saxl srostl se svou galerií, a proto mě překvapilo, s jakou chutí otevřel v osmdesátých letech další, malířskou životní etapu. Dlouho jsem netušila, že se původně, ještě před studiem dějin umění, zabýval malířstvím, k němuž se po odchodu z galerie cele vrátil. V pevně stanoveném rytmu pak střídal pražské a roudnické pobyty: v Praze vznikaly nádherné jemné kresby, v roudnickém ateliéru maloval. I když klasická „zahrádka“ s přednáškami již v té době nepokračovala, vždycky jsme se v jeho ateliéru rádi scházeli. Miloš Saxl nad námi dál držel ochrannou ruku, pomáhal, radil. Vedle společných přátelských setkání jsme mu navíc všichni, kdo se dali na dějiny umění, chodili jednotlivě předčítat své texty. Neznám nikoho, kdo by ostražitěji a soustředěněji naslouchal a dokázal s podobnou trpělivostí a citlivostí probrat text z rozmanitých obsahových i stylistických hledisek. Někteří vrstevníci Miloše Saxla mají možná za sebou bohatší odbornou bibliografii nebo rozsáhlejší malířské dílo než on, přesto si myslím, že málokdo tak podstatně ovlivnil život tolika různorodých lidí. Vytvořil z nás přátelský okruh, dnes sice rozptýlený, ale okamžitě slyšící na heslo „zahrádka“, které zavazuje. Díky!

Lenka Bydžovská



Pana Miloše Saxla jsem si velmi vážil a mám na něj ty nejlepší vzpomínky. Každé setkání s ním potěšilo, protože bylo znát, že má hluboký a láskyplný vztah k výtvarnému umění; z toho také vycházel ve všech svých aktivitách, jejichž nejvýraznějším výsledkem bylo především to, že za jeho působení úroveň roudnické galerie znatelně vzrostla. I za obtížných dobových podmínek se mu podařilo obohatit sbírku zejména o řadu děl meziválečné avantgardy. Tím nabyla značné reprezentativnosti. Často se potom stávalo, že když přijela z ciziny nějaká návštěva zajímaví se o české moderní umění, v době, kdy v Praze neexistovala žádná taková ucelená vystavená kolekce, bývala návštěva nasměrována právě do roudnické galerie.

Pan ředitel Saxl se ovšem zajímal také o současné, právě vznikající umění, které nebylo v přízni režimu, a snažil se mu i pomáhat, jak jen mohl. Rád vzpomínám na několik jeho návštěv v mém ateliéru. Jeho zájem v té těžké době znamenal pro mne velké povzbuzení a podporu. Takových osobností byla tehdy u nás jen hrstka.

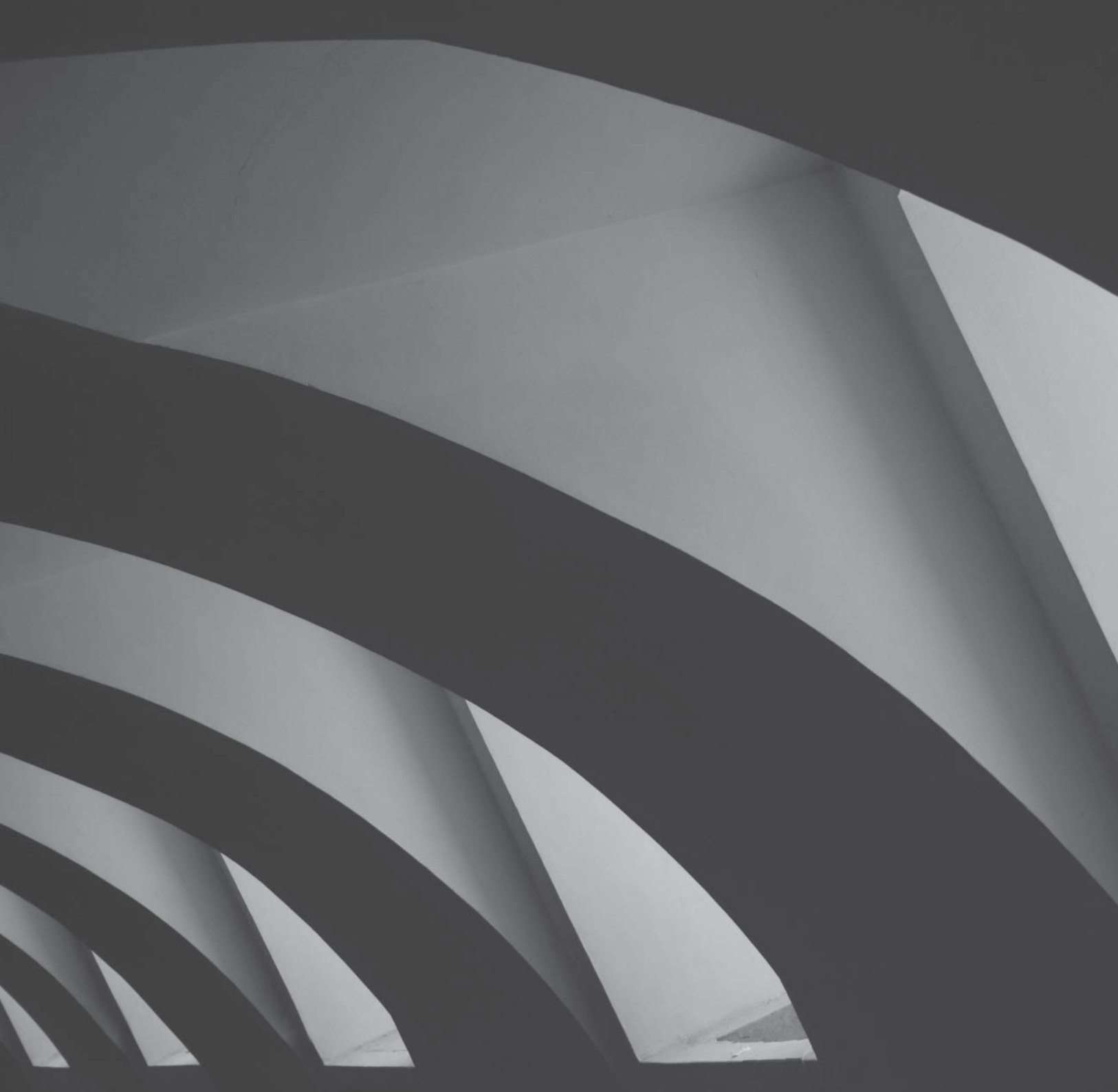
Zbyšek Sion



Miloše Saxla jsem poprvé potkala při přednáškách o umění v roudnické galerii někdy v roce 1967. Besedy byly Milošem pravidelně pořádány pro veřejnost, ale i pro nás studenty roudnického gymnázia (SVVŠ). Řekla bych, že již tehdy svým charizmatickým projevem probudil v mnoha posluchačích zájem o kumšt natolik, že se mu pak věnovali celý další život. Po maturitě jsem měla možnost v galerii pracovat a tak i blíže poznávat Miloše Saxla nejen jako „šéfa“, ale i jako člověka. A to jako velice skromného a citivého, který přes to, že patřil mezi známé a přední osobnosti kulturního dění, byl připraven naslouchat problémům jiných lidí a pomoci jim. Doba nebyla po roce 1968 zrovna příznivá gestům vymykajícím se politickému smýšlení a umění se dost cenzurovalo. Přesto se Milošovi dařilo pokračovat v roudnické galerii v realizaci výstav, které budily obdiv. Obdiv hlavně proto, že se mu povedlo vystavovat díla umělců, kteří upadli v nemilost u tehdejší politické garnitury a byla tedy doslova „bomba“ takovouto expozici shlédnout. Domnívám se, že Miloš právě tím svým nenápadným a přesvědčivým způsobem nějak dosáhl svého a mocipáni na okrese a dalších institucích kývli pro. Díky tomu byla naše galerie vyhlášenou a slavnou i daleko za hranicemi republiky. To, že se pak podařilo uspořádat v roce 1970 Mezinárodní malířské sympozium v Roudnici nad Labem, je úspěch především Miloše Saxla. Nemohu nevpomenout na Saxlovy články v Kulturním měsíčníku, kde se čtenáři seznamovali s historií a zajímavostmi z roudnického regionu.

Shrnu-li své vzpomínky na Miloše – bylo to opravdu štěstí, že jsem dostala možnost poznat ho jako člověka, kterého budu mít v mysli na jednom z nejpřednějších míst.

Dana Ševčíková-Jandová



Pana Miloše Saxla jsem poznal na jaře roku 1968 při návštěvě galerie. Byl jsem mu představen naší přítelem. Během rozmluvy jsem se dozvěděl hodně zajímavých věcí o počátcích sbírek a o budování tohoto nevšedního kulturního stánku, který od té doby pravidelně navštěvuji. Během kulturních a společenských akcí jsem se s Milošem Saxlem sblížil natolik, že jsme se stali blízkými přáteli. Stýkali jsme se v galerii a ve společnosti přátel, nejčastěji s roudnickým sochařem Jirkou Kleinem. Naše přátelství založené na společných zájmech a na vzájemném respektu se pro mne a moji ženu stalo neodmyslitelnou součástí života. Saxlovy životní postoje prochnuté lidstvem, vysokou morálkou a pokorou nám přinášelo podporu v dobách, kdy, jak pravil básník Seifert, „*ani veršem nešlo zaplatat*“.

Při náročné práci dokázal ve své „zahrádce“ seznamovat mladé studenty se základy problematiky nejen výtvarného umění, ale i etiky, filosofie a dalších společenských věd. Já jsem se jeho prostřednictvím seznámil s osobnostmi kulturního a uměleckého života, s významnými výtvarníky a pedagogy. Díky Milošovu lidskému přístupu, kterým kultivoval nejen příslušníky mladé generace, ale i nás návštěvníky galerie, jsme všichni, kteří jsme s ním prožívali výsledky jeho práce, hrdí na to, že jsme mohli být jeho přáteli.

Jiří Fejt



Na Miloše Saxla vzpomínám často, nejen u příležitosti jeho životního jubilea, byla to osobnost. V roce 1970 jsem sloužil na vojně na roudnickém zámku a do galerie to z vrátnice bylo padesát metrů. Velmi brzy jsem přišel na to, že tam je pro mne oáza naděje, moudrosti, klidu. Dveře k návštěvě byly vždy otevřeny. Pořád ho vidím: Miloš Saxl, tehdy muž na prahu padesátky a na vrcholu svých tvůrčích sil, popocházel drobnými krůčky po ředitelně, v ruce nezbytnou cigaretu, jejíhož špačka po připálení další cigarety házel do k tomu určené vysoké úzké vázy. Zasvěceně povídal o muzice, výtvarném umění i životě, což jsem vstřícně vstřebával.

Při jedné zimní vernisáži jsem se z pracovních důvodů dostavil až asi v deset hodin večer. V ředitelně se svítilo, tak jsem zazvonil. Když nikdo nepřišel otevřít, volal jsem. Též marně. Hodil jsem tedy do okna sněhovou kouli, což mělo za následek rozhoukání alarmové sirény v celém objektu. Patříčně jsem se lekl a čekal na příjezd policistů. Nikdo nepřišel, tak jsem po chvíli šel do města hledat vernisážovou společnost. Našel jsem ji ve vinárně na náměstí, přiznal se k svému prohřešku a do půlnoci, kdy jsem měl večerku na zámku, jsme s Milošem celou příhodu náležitě filozoficky rozebrali. V Roudnici jsem strávil tři léta, po vojně ještě dva roky jako civilní učitel klavíru, v roudnické galerii jsem od té doby mnohokrát účinkoval na vernisážích i na samostatných koncertech, tehdy díky Miloši Saxlovi.

Přátelství s Milošem Saxlem a vlastně celou roudnickou galerií trvá dodnes, letos už 41 let.

Jiří Holeňa

Jako student jedenáctileté střední školy jsem často navštěvoval sbírku obrazů Antonína Slavíčka, tehdy ještě instalovanou v nevábnych a stísněných prostorách budovy roudnické radnice (Národního výboru). Byl to konec padesátých let a počátek let šedesátých. Škola se vůbec nezajímala o výtvarné umění a o jeho historii. Do Roudnice přišel nový člověk, plně ponořený do výtvarného dění v uvolněné době po světové výstavě Expo 58 v Bruselu. Miloš Saxl, jenž se stal ředitelem obrazové sbírky. Upoutaly mne jeho názory, vědomosti a také životní události, které u něj sehrály nemalou roli. Byl jednadvacátý ročník, známý nasazováním do „Reichu“, a po všech těch útrapách mu navíc nebylo dopřáno dokončit studium na vysoké škole. Musel do výroby. Tyto události se na něm zcela určitě podepsaly a zanechaly v jeho nitru stopy. Nikdy tomu nepodleh a myslím, že Roudnice jeho duši pomohla. Zajímal se nejen o moderní umění, ale i o historii a zde v Roudnici o urbanistický vývoj, za což mu vděčíme.


Mně osobně pomohl v životních názorech. Patrně jsme si tak trochu padli do oka a často jsme chodili na „roudnické vycházky“, při kterých mi otvíral svět výtvarného umění. To on mne přivedl na myšlenku zabývat se malbou profesionálně. V pro mne velmi ubíjející situaci na tehdejší střední škole to byl úplný zázrak, vnímat jeho životní postoje k veškerému kulturnímu životu. Objasňoval mi problematiku moderního umění a žil tehdy v naději, že se v šedesátých letech moderní malířství u nás rychle pohne vpřed. Byl jsem u toho, když jej napadla myšlenka realizovat v neudržované a zpustošené zámecké jízdárně moderní galerii. I v dobách pro mne již šťastných, kdy jsem studoval na AVU, jsme se navštěvovali a on se velmi zajímal o dění na této škole. Měl na akademii mnoho přátel, ať to byli výkonní umělci nebo teoretici. Na dobu s Milošem Saxlem rád vzpomínám, dal mi do výtvarného života mnoho cenných rad.

Jiří Brodský



Nechci vůbec domýšlet, „kde bych byla“, nebýt setkání s Milošem Saxlem. Navíc to bylo v době, kdy jsem skončila školu a začínala samostatně pracovat. Jeho úvahy o umění, zdůrazňování jednoty formy a obsahu, jeho názory na život, jeho poctivost, ryzost... Otevřel mi oči víc než škola.

Eva Brodská



Potkával jsem ho téměř každý den... Na rozdíl od jiných chodců se mně nepletl do „dráhy“ kolem zámecké zdi (při jízdě na koloběžce), chodil zásadně po silnici – shora Očkovou ulicí od bývalé jízdnárny. Na první pohled bylo zřejmé, že se jedná o někoho, kdo má co dělat s uměním – nosil baret stejným způsobem jako ten malíř z plakátu obrazu „celníka Rousseaua“, nebo jako profesori z UMPRUM, kam mne brávala starší sestra... Ustříhl jsem si tedy anténu na rádiovce, kterou jsem pak neustále vytahoval do strany... Teprve o čtvrt století později jsem přišel v Paříži na to, že správný baret (béret classique) má dvě míry – velikost hlavy a velikost okraje...

Jan Brodský

Soupis vystavených kreseb Miloše Saxla z let 1979–1992 ze soukromé sbírky Jana Zavadila*

Andrea Turjanicová

Vykoupení ([...] věku)
0
XI. 1979
pastel, fix, propiska, papír
28,9 x 21 cm

Časnost a věčnost
106 / 82
17. a 18. 4. 1982
barevné pastelky, papír
28,4 x 21 cm

Glorifikace III. a (varianta)
123 / 90 a
6.–7. XI. 1982
barevné pastelky, papír
28,2 x 21 cm

Hořící kořeny (2. varianta). Trojice kořenů
133 / 91 b
31. 12. 82–1. 1. 1983
barevné pastelky, papír
28,5 x 21 cm

Díkúvzdání (1. skizza)
221 / 130
5. a 21.–25. XII. 1984
barevné pastelky, papír
28,1 x 21 cm

Tajemství středu (1. skizza)
245 / 139
15.–17. 6. 1985
barevné pastelky, papír
28,1 x 21 cm

Budiž světlo!
9 / 7
26. I. 1980
pastel, fix, papír
28,8 x 21 cm

Strom
140 / 96
10.–11. 2. 1983
barevné pastelky, papír
28 x 21 cm

Memento mori (Gin) (1. skizza)
208 / 125
11.–14. IX. 1984
barevné pastelky, papír
28,2 x 21 cm

Trojice vřidel
188 / 117
1.–4. 4. 1984
barevné pastelky, papír
28,2 x 21 cm

Strom (1. varianta)
240 / 136
2.–4. 5. a 23.–24. 5. 1985
barevné pastelky, papír
28,3 x 21 cm

Vzlet (1. skizza). Duch vane kam chce
361 / 185
9.–10. XI. 1987
barevné pastelky, papír
28,1 x 21 cm

Trvání I (Permanence)
116 / 87
21.–23. 9. 1982
barevné pastelky, fix, papír
28,3 x 21 cm

Letnice (Hořící strom)
146 / 99
12.–13. 4. 1983
barevné pastelky, papír
28,1 x 21 cm

Zamyšlení (Meditace) (1. varianta)
162 / 106 a
28.–30. 8. 1983
barevné pastelky, fix, papír
28,1 x 21 cm

Dobro a pravda (1. skizza)
229 / 133
7.–10. III. 1985
barevné pastelky, papír
28,2 x 21 cm

Kausalita (1. varianta)
290 / 154 a
21.–22. V. 1986
barevné pastelky, papír
27,8 x 21 cm

Kontinuita (1. skizza)
277 / 150
20.–22. II. 1986
barevné pastelky, papír
28 x 21 cm

Terče (1. skizza). Mezikruží I.
296 / 158
19.–22. 6. 1986
barevné pastelky, papír
27,8 x 21 cm

Paradox (1. skizza)
400 / 201
17.–18. IX. a 6.–8. X. 1988
barevné pastelky, papír
28,1 x 21 cm

*Z cyklu „Praha – přemyslovská“
– Sv. Anežka III. (1. skizza)*
448 / 223
15.–20. I. 1990
barevné pastelky, papír
28,1 x 21 cm

Trvání (1. skizza)
530 / 261
2.–7. IV. 1992
barevné pastelky, papír
28,4 x 21 cm

Terč I. (1. skizza)
294 / 157
14.–16. 6. 1986
barevné pastelky, papír
27,8 x 21 cm

Fragmenty II. (1. skizza)
270 / 148
25.–28. XII. 1985
barevné pastelky, papír
28,1 x 21 cm

Bl. Zdislava (1. skizza)
504 / 249
3.–7. VII. 1991
barevné pastelky, papír
28,3 x 21 cm

(Protiklady) (1. skizza)
427 / 213
16.–20. IV. 1989
barevné pastelky, papír
28,1 x 21 cm

Modlitba stromů (1. skizza)
490 / 242
24.–28. I. a 13.–16. II. 1991
barevné pastelky, papír
28,3 x 21 cm

(Pět [sic!]) (1. varianta)
305 / 161 a
24.–27. VIII. 1986
barevné pastelky, papír
28,2 x 21 cm

Průhledy (1. skizza)
469 / 232
8.–12. 8. 1990
barevné pastelky, papír
28,2 x 21 cm

(Konverse) (1. skizza). Polarisace
502 / 248
1.–4. VI. 1991
barevné pastelky, papír
28,2 x 21 cm

* Kresby jsou v soupisu řazeny podle návrhu autorky výstavy, Miroslavy Hlaváčkové.

Název nebo názvy kreseb, včetně údajů v závorkách, dále číslování kreseb a jejich přesná datace jsou uvedeny podle původních nápisů Miloše Saxla. Tyto údaje, často spolu s malou skicou, Saxl umísťoval do spodního okraje papíru. Jsou psány propiskou, fixem, tužkou nebo pastelkou. Přesto, že tvoří součást celku kresby, v technice je neuvádíme. Stejně tak v technice neuvádíme tužku, kterou si Saxl vyznačoval čtvercové pole samotné barevné kresby.

V rámci výstavy Pocta Miloši Saxlovi vystavujeme také stucco lustro (224 x 143 cm), společné dílo ak. mal. Jana Kalouse a Miloše Saxla z let 1964–1965. Stucco lustro se tak alespoň na čas vrací do foyer galerie, pro něž bylo určeno společně s vitrají. Skleněná vitraj měla symbolizovat malířství, nástěnné stucco lustro architekturu. Stucco lustro, uložené v depozitáři Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem, v listopadu 2011 restauroval ak. mal. Jiří Brodský.

Soupis výstav konaných v roudnické galerii v éře ředitele Miloše Saxla (1958–1981)

Jaroslava Michalcová

1958

Výstava obrazů, grafiky, plastik

1959

Antonín Kalous. Z životního díla

1960

Emil Filla. České středohoří

Antonín Slavíček (*v prostorách Krajské galerie výtvarného umění v Litoměřicích*)

Současní malíři Litoměřicka

1964

Antonín Kalous. Posmrtná výstava

1965

Slavnostní otevření nové výstavní síně v jízdárně zámku v Roudnici nad Labem (13. června 1965)

Otakar Nejedlý

Výtvarníci Litoměřicka

Hora – Kalous – Rykr

1966

Portrétní umění španělských mistrů z bývalé roudnické zámecké obrazárny

František Janoušek – kresby

Konstruktivní tendence

Antonín Hudeček. Průřez celoživotní tvorbou

INDEX

Jiří Bradáček – sochy, František Jiroudek – obrazy

František Makeš – obrazy a kresby z posledních let

1967

Evropská grafika. Od Dürera po Picassa

Jan Zach – fotografie

Nové přírůstky a nákupy

Jan Preisler

Václav Boštík – obrazy, Marcel Mazy – sochy

Bertil Berg – obrazy a kresby

František Doležal

Výtvarníci Litoměřicka

1968

Alexej Glebovič Smirnov

Francouzská kresba 19. a 20. století ze sbírek Památníku

národního písemnictví v Praze na Strahově

Nizozemští mistři z bývalé roudnické zámecké obrazárny

Eva Brodská – tapiserie

České umění na počátku 20. století

Alois Wachsman

Miloš Jiránek

1969

Miloslav Troup

Emil Filla – grafická zátiší

Jan Konůpek – kresby

Severočeská skupina OBJEKT

Jindřich Prucha

František Hora

Jiří John. Obrazy z let 1962–1969

1970

Jubilejní výstava k 60. výročí založení galerie A. Švagrovským

Kanadská fotografie

František Tröster – scénografie

Jan Kalous

Barokní Praha v rytinách F. B. Wenera

Výstava prací vytvořených na 1. mezinárodním malířském

symposiu v Roudnici nad Labem

Antonín Slavíček

Výtvarní umělci Podřipska a Středohoří k 25. výročí osvobození

ACTA UPM

1971

Přírůstky roudnické galerie z let 1967–1970

Česká kresba XX. století

Vladimír Sychra

Pohledy na Prahu

Restaurování uměleckých děl na území Středočeského kraje

Současná česká tapiserie

Jan Wodyňski

1972

Praha v díle Cyrila Boudy

Současný japonský plakát

Ze současné české ilustrace

Výstava uměleckých fotografií

Renesanční portrét I. z bývalé roudnické zámecké obrazárny

Přírůstky roudnické galerie z let 1970–1972

1973

Li Ki Sun Bejčková – tapiserie, Jaroslav Bejček – obrazy, kresby

Současný politický plakát

Kamil Lhoták

Armádní výtvarné studio

Vilém Nowak

Osobnosti české fotografie I.

Česká sociální grafika 20. let

1974

Miloš Alexandr Bazovský

Jiří John. Poslední obrazy

Přírůstky z let 1972–1974

Současná česká tapiserie

Pedagogové AVU

SNP v dílech slovenských výtvarných umělců

Antonín Kalous

1975

Plakáty současných socialistických zemí, Současná bulharská malba

Boje a zápasy ze sbírek severočeských galerií

E. A. Pittermann-Longen

Renesanční portrét II. z bývalé roudnické zámecké obrazárny

Jan Kalous

1976

Karel Souček

Výtvarníci Litoměřicka k XV. sjezdu KSČ

Arnošt Folprecht

Josef Sudek – fotografie

Přírůstky z posledních let

Jan Zrzavý

1977

Česká protiválečná grafika 1940–1975

Václav Rykr. Grafika všedního dne

Výtvarné umění a roudnické gymnázium

Přírůstky galerie z posledních let

Otakar Lebeda 1877–1901

Sovětský revoluční plakát

Skupina Osma

1978

Severočeští výtvarníci

Josef Jíra – portréty

Jan Smetana. Výběr obrazů z let 1958–1978

Severočeské veduty 17.–19. století

Přírůstky z posledních let

Italští mistři z bývalé obrazárny roudnického zámku

1979

Vladimírská oblast

Jan Anděl – cestou s K. H. Máchou

Karel Klein – obrazy, Jiří Klein – sochy

Stanislav Hanzík – sochy, Václav Pospíšil – obrazy

František Muzika

Slovenské moderní umění

B. S. Urban – obrazy, A. S. Urbanová – sochy

Václav Pospíšil

Bohunka Waageová

1980

Karel Kuklík – fotografie

Výstava obrazů z daru Augusta Švagrovského

Psal se květen 1945. Výstava autentických prací českých malířů z r. 1945

František Tichý – grafika

Josef Svoboda – scénografie

Česká figurativní malba 40. let I.

1981

Přírůstky galerie z posledních let

František Jiroudek – obrazy, Jiří Bradáček – sochy

Výtvarníci Litoměřicka na počest XVI. sjezdu KSČ

Jaroslav Skála – fotografie

Bibliografie Miloše Saxla¹ (11. 5. 1921 Železný Brod – 1. 8. 1992 Roudnice nad Labem)

Andrea Turjanicová

Knihy

Litoměřicko v kulturních památkách. ONV Litoměřice s. d.

Soupis sbírek museí a galerií Ústeckého kraje 2. Městská galerie Augusta Švagrovského v Roudnici nad Labem. Malířství. Sochařství. Grafika. Ústí nad Labem, Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody 1959.

Roudnice nad Labem. Uměleckohistorické zajímavosti města a okolí. (Redakce Miloš Saxl, text Miloš Saxl, Josef Štembera) GVU v Roudnici nad Labem 1969.

Katalogy výstav

Krok 57. Krajské museum Teplice 1957.

Antonín Slaviček 1870–1910. Krajská galerie výtvarného umění v Litoměřicích 1960.

Antonín Kalous. Posmrtná výstava. (Text Jaromír Pečírka, Miloš Saxl.) GVU v Roudnici nad Labem 1964 – Galerie výtvarného umění v Litoměřicích 1965.

Arnošt Folprecht, laureát ceny hlavního města Prahy. Obrazy z let 1927–1965. Státní spořitelna v Roudnici nad Labem 1965.

František Janoušek. Kresby. (Text Jaromír Pečírka, Marta Hejlová, Miloš Saxl.) GVU v Roudnici nad Labem 1966.

Antonín Hudeček. GVU v Roudnici nad Labem 1966.

Nové přírůstky a nákupy. GVU v Roudnici nad Labem 1967.

A. Slaviček. Galerie Benedikta Rejta v Lounech 1968.

Nizozemští mistři ze sbírek roudnického zámku. (Text Miloš Suchomel, Miloš Saxl.) GVU v Roudnici nad Labem 1968.

Miroslav Troup. GVU v Roudnici nad Labem 1969.

Výstava A. Kalous – B. S. Urban – A. S. Urbanová. Státní spořitelna v Roudnici nad Labem 1969.

¹ Bibliografie Miloše Saxla byla vypracována na základě kartotéčních záznamů a fondu knihovny Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem. Cennou konzultaci laskavě poskytla Miroslava Hlaváčková. Bibliografie poskytuje základní přehled o publikovaných textech Miloše Saxla a není zcela vyčerpávajícím soupisem.

Bibliografie zahrnuje i nesignované články z *Kulturního měsíčníku*, jejichž autorem je ve většině případů pravděpodobně Miloš Saxl; na tyto neověřené položky v bibliografii upozorňuje symbol *. Soupis naopak nezahrnuje velmi stručné nesignované informace o výstavách a dílech v roudnické galerii, které pro *Kulturní měsíčník* psal zřejmě rovněž Miloš Saxl. Ponecháváme soudobý název roudnické galerie (GVU = Galerie výtvarného umění), dnešní Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem.

Zdeněk Přibyl – Štefan Nejeschleba. Okresní mírová rada v Liberci 1970.

Antonín Slaviček. Výběr menších prací. (Text J. L. Nerad, Vítězslav Nezval, Miloš Saxl.) Galerie Václava Špály v Praze 1970.

Renesanční portrét. Výběr obrazů střeoevropských mistrů z bývalé roudnické zámecké obrazárny. GVU v Roudnici nad Labem 1972.

Galerie výtvarného umění v Roudnici n. L. Přírůstky z let 1970–1972. (Text Miloš Saxl, Miroslav Kudrna.) GVU v Roudnici nad Labem 1972.

Přírůstky z let 1972–74. GVU v Roudnici nad Labem 1974.

Česká realistická mal'ba 20. storočia zo zbierok okresnej galérie v Roudnici nad Labem. Oblastná galéria M. A. Bazovského v Trenčíne 1975.

Boje a zápasy ze sbírek severočeských galerií. GVU v Roudnici nad Labem 1975.

Výtvarníci Litoměřicka k XV. sjezdu Komunistické strany Československa. GVU v Roudnici nad Labem 1976.

Houra – Rykr – Veselý. Kresby. Grafika. Muzeum Česká Lípa 1976.

Jan Smetana. Obrazy z let 1958–1978. GVU v Roudnici nad Labem – Dům pánů z Kunštátu v Brně 1978.

Stati, články a zprávy v časopise Kulturní měsíčník²

Současná instalace roudnické galerie. KM I, 1965, č. 10 – KM II, 1966, č. 12.
Malířské tradice v Roudnici nad Labem; Malířské tradice v 19. století v Roudnici nad Labem. KM III, 1967, č. 1 – KM VI, 1970, č. 7–8.
Roudnice nad Labem. Urbanistický a architektonický rozvoj města. KM VII, 1971, č. 1 – KM XVI, 1980, č. 12.

Restaurátorské objevy. KM I, 1965, č. 1, s. 6–7; č. 2, s. 6–7; č. 3, s. 6–7; č. 4, s. 7–8.

Výstava Antonína Kalouse. KM I, 1965, č. 1, s. 9.

* *František Tröstr šedesátník*. KM I, 1965, č. 2, s. 6. [nesignov. zpráva]

Z historie roudnické galerie výtvarných umění; Z historie roudnické galerie výtvarného umění KM I, 1965, č. 5, s. 10–11; č. 6, s. 8–9.

² Časopis *Kulturní měsíčník* (nejprve jako *Roudnický kulturní měsíčník*) vycházel v Roudnici nad Labem v letech 1965–1980, od pátého ročníku v režii galerie. Za jeho vznikem stála Olga Machoninová, vedoucí roudnického kulturního domu (tehdy Spojeného závodního klubu ROH), která časopis redigovala do roku 1969. Kmenovými redaktory a autory byli Miloš Saxl a profesor roudnického gymnázia Josef Štembera. Grafickou úpravu navrhovala Eva Brodská. Měsíčník informoval o aktuálním kulturním dění ve městě a zároveň přinášel články a studie o historii i přírodě. Do časopisu přispívali zástupci humanitních a přírodovědných oborů z litoměřického okresu. Objevilo se v něm i několik článků od Věry Naňkové nebo Pavla Štěpánka. Miloš Saxl (a později jeho spolupracovnice Miroslava Hlaváčková) zde uveřejňoval množství kulturněhistorických a uměleckohistorických článků a studií. Na pokračování po léta publikoval tři největší texty věnované nově vznikající stálé expozici roudnické galerie v kontextu dějin českého moderního umění, dále studii o umění v Roudnici nad Labem a v regionu Podřipska v období od středověku do sklonku 19. století, a konečně studii urbanistického a architektonického rozvoje Roudnice nad Labem od „úsvitu dějin“ po současnost (na poslední jmenované studii spolupracovala v letech 1973–1975 Miroslava Hlaváčková).

Bývalý augustiniánský klášter a kostel v Roudnici n. L.; Augustiniánský klášter a kostel v Roudnici nad Labem. KM I, 1965, č. 7–8, s. 10–11; č. 9, s. 7–8.

Portrét paní Míly Slavičkové. KM II, 1966, č. 7–8, s. 84.

V ateliéru sochaře Bradáčka. KM II, 1966, č. 11, s. 115–117.

František Jiroudek. KM II, 1966, č. 12, s. 134. [článek signov. M. S.]

* *Roudnická galerie připravuje.* KM III, 1967, č. 2, s. 22. [nesignov. zpráva]

* *Naši výtvarníci vystavují.* KM III, 1967, č. 4, s. 41. [nesignov. zpráva]

* *Václav Bošтік.* KM III, 1967, č. 10, s. 111. [nesignov. zpráva]

Francouzská kresba v naší galerii. KM IV, 1968, č. 3, s. 33. [článek signov. M. S.]

K výstavě tapiserií Evy Brodské. KM IV, 1968, č. 7, s. 77–78.

Jak je to s roudnickým zámekem? KM IV, 1968, č. 9, s. 91–92; č. 10, s. 104–105.

České umění na začátku 20tých let. KM IV, 1968, č. 9, s. 98. [článek signov. xl]

Výstava Aloise Wachsmána. KM IV, 1968, č. 10, s. 109–110. [článek signov. S.]

Miloš Jiránek. KM IV, 1968, č. 12, s. 130–131. [článek signov. S.]

* *Z uměleckých památek okresu litoměřického. Raně barokní roudnický zámek.* KM V, 1969, č. 1, s. 2. [nesignov. zpráva]

* *Z výstav roudnické galerie* [výstava Miloslava Troupa]. KM V, 1969, č. 1, s. 2. [nesignov. zpráva]

* *Z litoměřické galerie* [výstava Jana Kalouse a V. A. Šrůtky]. KM V, 1969, č. 2, s. 18. [nesignov. zpráva]

* *Z uměleckých památek okresu litoměřického. Libochovický zámek.* KM V, 1969, č. 2, s. 18. [nesignov. zpráva]

* *Z památek Litoměřicka. Renesanční Stará radnice v Litoměřicích.* KM V, 1969, č. 3, s. 34. [nesignov. zpráva]

* *Z přírůstků roudnické galerie* [Otakar Kubín (Coubine), Krajina v Simiane]. KM V, 1969, č. 3, s. 34. [nesignov. zpráva]

Nad výstavou Emila Filly v roudnické galerii. KM V, 1969, č. 3, s. 43–44.

* *Z roudnické galerie* [výstava Jana Konůpky]. KM V, 1969, č. 4, s. 50. [nesignov. zpráva]

* *Z památek Litoměřicka. Barokní zámek v Ploskovicích.* KM V, 1969, č. 4, s. 50. [nesignov. zpráva]

* *Z památek Litoměřicka. Dómský pahorek v Litoměřicích.* KM V, 1969, č. 5, s. 66. [nesignov. zpráva]

Objevil se pramen rudné vody? KM V, 1969, č. 5, s. 74–76. [článek signov. M. S.]

Z roudnické galerie [výstava skupiny Objekt]. KM V, 1969, č. 6, s. 82, 89.

* *Z památek Litoměřicka. Domy s pozdně gotickým podlaubím v Úštěku.* KM V, 1969, č. 6, s. 82. [nesignov. zpráva]

* *Z roudnické galerie* [výstava Jindřicha Pruchy]. KM V, 1969, č. 7–8, s. 98. [nesignov. zpráva]

* *Rudný pramen.* KM V, 1969, č. 7–8, s. 113. [nesignov. zpráva]

* *Z památek Litoměřicka. Budyně nad Ohří.* KM V, 1969, č. 9, s. 122, 129–130. [nesignov. článek]

Výstava A. Kalouse, B. S. Urbana, A. S. Urbanové. KM V, 1969, č. 9, s. 130–131. [článek signov. xl.]

Z roudnické galerie [výstava Františka Hory]. KM V, 1969, č. 10, s. 138.

* *Z památek Litoměřicka. Chrám Narození P. Marie s býv. augustiniánským klášterem v Roudnici n. L.* KM V, 1969, č. 12, s. 170. [nesignov. zpráva]

Z roudnické galerie. Výstava obrazů Jiřího Johna. KM V, 1969, č. 12, s. 170, 178. [článek signov. M. S.]

* *60. a 5. výročí.* KM VI, 1970, č. 2, s. 19. [nesignov. článek]

Výstava Fr. Trösterera. KM VI, 1970, č. 3, s. 47–48. [článek signov. M. S.]

* *Z roudnické galerie* [zpráva o nové brožuře o umělecko-historických zajímavostech Roudnice nad Labem a okolí]. KM VI, 1970, č. 4, s. 62. [nesignov. zpráva]

Jan Kalous. KM VI, 1970, č. 4, s. 64. [článek signov. M. S.]

* *Z roudnické galerie.* KM VI, 1970, č. 5, s. 79. [výstava Barokní Praha v rytinách F. B. Wernera]. [nesignov. zpráva]

„Senoseč“ od Pietera Breughela st.. KM VI, 1970, č. 6, s. 82, 95. [článek signov. M. S.]

* *Proč mezinárodní malířské symposium v Roudnici?* KM VI, 1970, č. 6, s. 83–84. [nesignov. článek]

1. mezinárodní malířské symposium v Roudnici n. L. [úvodní informace, redakce dalších textů a fotografie Miloš Saxl]. KM VI, 1970, č. 7–8, s. 105–107. [nesignováno]

100 let od narození Antonína Slavička. KM VI, 1970, č. 9, s. 126–128.

* *Mezinárodní malířské symposium pokračuje...* KM VI, 1970, č. 9, s. 136. [nesignov. zpráva]

* *Mecenáši nevyměřeli.* KM VI, 1970, č. 10, s. 148. [nesignov. článek]

Maska IV. [František Muzika, Maska IV.]. KM VI, 1970, č. 12, s. 170, 183–184. [článek signov. M. S.]

* *Z roudnické galerie. Výstava užitého umění.* KM VII, 1971, č. 1, s. 15. [nesignov. článek]

* *O jedné činnosti galerie.* KM VIII, 1972, č. 2, s. 29–31; č. 3, s. 44–45; č. 4, s. 63–64; č. 5, s. 73–74; č. 6, s. 92–93. [nesignov. studie]

Glosa k výstavě Renesanční portrét. KM VIII, 1972, č. 7–8, s. 116–117. [článek signov. M. S.]

* *Příští výstava fotografická.* KM IX, 1973, č. 6, s. 94–95. [nesignov. zpráva]

K výstavě Osobnosti české fotografie. KM IX, 1973, č. 8–9, s. 130–133. [článek signov. xl]

K výstavě České sociální umění 20. let. KM X, 1974, č. 1, s. 14–15. [článek signov. M. S.]

* *Jiří John. Poslední obrazy.* KM X, 1974, č. 4, s. 59–60. [nesignov. článek]

Výstava Ant. Kalouse. KM X, 1974, č. 12, s. 182. [zpráva signov. M. S.]

Výstava k 30. výročí osvobození: Boje a zápasy. KM XI, 1975, č. 5, s. 74–76. [článek signov. M. S.]

Malé jubileum. KM XI, 1975, č. 7–8, s. 104–107. [sign. red.]

Výstava Jana Kalouse. KM XII, 1976, č. 1, s. 13–14. [článek signov. M. S.]

Výstava Arnošta Folprechta. KM XII, 1976, č. 6, s. 93–94 [článek signov. šl]

* *Roudnická zámecká obrazárna na zámku Nelahozevsi.* KM XII, 1976, č. 7–8, s. 112–113. [nesignov. článek]

Volby do zastupitelských sborů všech stupňů a kultura. Výstava „Přirůstky 1972–76“ v roudnické galerii. KM XII, 1976, č. 10, s. 139–140. [článek signov. M. S.]

K výstavě národního umělce Jana Zrzavého v roudnické galerii. KM XII, 1976, č. 12, s. 180–182 [článek signov. šl]

Urbanistický a architektonický pohled. KM XIII, 1977, č. 1, s. 15–16.

Česká protiválečná grafika. KM XIII, 1977, č. 3, s. 45–46 [článek signov. šl]

Výstava Otakara Lebedy ke 100. výročí narození. KM XIII, 1977, č. 10, s. 148–149. [článek signov. Sx]

Výstava Jana Smetany v roudnické galerii k umělcovým šedesátinám. KM XIV, 1978, č. 5, s. 73–74 [článek signov. šl]

* *„Přirůstky“ v roudnické galerii.* KM XIV, 1978, č. 10, s. 146–149. [nesignov. článek]

Architektonické památky II na Litoměřicku. Zámek Horní Beřkovice. Část historická. KM XV, 1979, č. 4, s. 50, 62.

K 70. výročí založení roudnické galerie. KM XVI, 1980, č. 3, s. 35–37. [článek signov. xl]

Stati v časopise Dialog

Stodvacáté výročí zapomenutého. Dialog II, 1967, č. 9, s. 42–43.

Nizozemští mistři v Roudnici. Dialog III, 1968, č. 5, s. 40–41.

Tapiserie Evy Brodské. Dialog III, 1968, č. 7, s. 42–43.

Seznam vyobrazení*

Miroslava Hlaváčková

Na obálce použita fotografie Miloše Saxla z fotoarchivu galerie a faksimile jeho podpisu

- s. 3 Zahájení přestavby jízdního, tehdy využívané pro stáje – ještě na konci padesátých let v nich byl ustájen jeden kůň. Z izolačních důvodů se částečně zazdila okna, která byla rekonstrukcí vrácena do původní podoby
- s. 4–5 Miloš Saxl s pracovní četou, která prováděla přestavbu jízdního na výstavní síň mezi lety 1961–1965 (19. dubna 1961)
- s. 6–7 Pohled do instalace výstavy výsledků 1. mezinárodního malířského symposia v roce 1970 s obrazy Václava Boštíka
- s. 8 Pohled do stálé expozice roudnické galerie z konce šedesátých let 20. století
- s. 13 Miloš Saxl se svou ženou Ladislavou, rozenou Papežovou
- s. 15 Miloš Saxl u pracovního stolu v jedné ze čtyř místností výstavní síně nacházející se ve 2. patře Městského národního výboru v Roudnici nad Labem, kde byla galerie otevřena do května roku 1965
- s. 16 Miloš Saxl zahajuje výstavu *Antonín Slaviček. Obrazy z roudnické galerie* (3. března 1960) v prostorách litoměřické galerie. Výstava zakladatele českého moderního malířství připomněla odkaz Augusta Švagrovského, který v roce 1910 daroval městu Roudnice nad Labem 60 obrazů malíře, s nímž jej spojovalo mnohaleté přátelství
- s. 17 Příprava vnitřního terénu jízdního pro zabudování podlahového topného systému. Záměrem Miloše Saxla a architekta Pavla Mošťáka bylo vytvořit čistý ničem nerušený výstavní prostor a nechat vyniknout kráse valené klenby s výsečemi s tím, že se co nejvíce skryjí všechny pomocné technické články. Proto byla i světla zabudována do okenních parapetů
- Slavnostní otevření galerie 13. června 1965
- Pohled do stálé expozice roudnické galerie (1967)
- s. 18 V den vernisáže výstavy *Josef Sudek. Průřez fotografickou tvorbou* (5. srpna 1976). Anna Fárová, Josef Sudek, Miloš Saxl a další v ředitelně galerie
- Adriena Šimotová ve společnosti Miloše Saxla ve výstavní síni roudnické galerie při zahájení výstavy *Jiří John. Obrazy z let 1962 až 1969* (27. listopadu 1969). Adriena Šimotová se svým manželem Jiřím Johnem patřili k blízkým přátelům Miloše Saxla
- Pohled do instalace výstavy *Nové přírůstky a nákupy* roudnické galerie (od 26. dubna do 11. června 1967)
- s. 19 Obálka listopadového čísla *Kulturního měsíčníku* z roku 1970. Grafická úprava Eva Brodská
- Miloš Saxl a Miroslava Hlaváčková při redakci textů pro *Kulturní měsíčník* v prosinci roku 1969. Časopis, jehož vydavatelem byla od roku 1969 galerie, vycházel v Roudnici nad Labem mezi lety 1965–1980. V *Kulturním měsíčníku* byly zveřejňovány původní práce odborníků litoměřického okresu z mnoha vědních oborů. Týkaly se nejen města Roudnice nad Labem, ale i dalších míst okresu

Miloš Saxl na nádvoří Pražského hradu se členy Klubu mladých přátel výtvarného umění, s nímž mimo jiné zajížděl na historicky památná místa. Klub mladých přátel výtvarného umění se v galerii pravidelně scházel několik let

- s. 20 Pohled do instalace výstavy obrazů Václava Boštíka z let 1937–1967 a sochařského díla Marcela Mazyho (od 17. srpna do 10. září 1967)
- Pohled do instalace výstavy *Portrétní umění španělských mistrů ze sbírek bývalé galerie roudnického zámku* (od 17. února do 27. března 1966). Dramaturgie výstav pořádaných v galerii byla široká a zahrnovala všechny výtvarné projevy starého i novodobého umění. V těch letech se bývalá roudnická obrazárna nacházela v depozitářích v Kutné Hoře a nebyla přístupná veřejnosti. Saxl byl přesvědčen, že se opět do Roudnice nad Labem vrátí a zámek začne sloužit kulturním účelům. Proto v cyklu výstav připravovaných z tohoto fondu připomínal jejich výjimečnou uměleckou hodnotu a udržoval tak kontinuitu povědomí o mimořádném významu zámecké obrazárny
- Miloš Saxl při instalaci výstavy *Restaurovaná umělecká díla ve Středočeském kraji* (od 5. srpna do 3. října 1971). Foto J. Brodský
- s. 21 1. mezinárodního malířského symposia v Roudnici nad Labem, uspořádaného přímo v galerii, se v roce 1970 zúčastnili také dva jugoslávští malíři. Gradimir Petrović tvoří ve výstavním sále galerie. Jiný jeho obraz, *Myslitel*, se po skončení symposia stal součástí roudnické sbírky. Malířské symposium se uskutečnilo za těchto podmínek: pozvaní umělci pracovali jeden měsíc ve výstavní síni a byl jim hrazen pobyt i stravné. Po skončení symposia každý z nich daroval jedno dílo do sbírky galerie. Saxlovým záměrem bylo vytvořit v Roudnici nad Labem pandán k původní sbírce evropského umění roudnických Lobkowiczů
- Pohled do instalace výstavy výsledků 1. mezinárodního malířského symposia v roce 1970 v Roudnici nad Labem, v popředí na panelu obrazy polského malíře Mariana Bogusze
- Mezi účastníky 1. mezinárodního malířského symposia v roce 1970 byli dva polští malíři Marian Bogusz a Stanisław Fijałkowski. Marian Bogusz při práci na jednom z obrazů, které v Roudnici nad Labem vytvořil
- Václav Boštík během malířského symposia vytvořil celkem pět děl. Součástí roudnické sbírky se po skončení symposia stal obraz *Zakřivený prostor I. I*
- s. 22 Miloš Saxl v roudnickém ateliéru, kde několik let působil po odchodu do důchodu. Nacházel se v Aleji 17. listopadu. Původně zde byla truhlárna, kterou zakoupil sochař Jiří Bradáček, a po jeho odchodu do Prahy zde pracoval sochař Jiří Klein, jenž ateliér Saxlovi pronajal. Foto Peter Blaha, Vídeň
- s. 23 Kresba Miloše Saxla *Budíž světlo!* (26. I. 1980), pastel, fix, 28,8 x 21 cm, soukromá sbírka Jana Zavadila

Fotografie architektonických detailů barokní jízdního Antonia Porty z poslední čtvrtiny 17. století, v níž od rekonstrukce a adaptace z let 1959–1965 sídlí Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem:
Foto Magdalena Deverová 2011 (s. 12, 24, 26, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 44, 46, 48–49, 50–51, 62–63)

* Galerie by ráda vděčně připomněla jména autorů všech fotografií. Takové údaje ale bohužel nemá k dispozici, což se týká i množství snímků, které během svého působení vytvořil Miloš Saxl. Omlouváme se všem fotografům a příznivcům galerie, jejichž jména z tohoto důvodu nemohla být uvedena.



Pocta Miloši Saxlovi

Katalog vydala Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem, příspěvková organizace Ústeckého kraje, ke stejnojmenné výstavě konané v rámci volného cyklu *Genius loci* v době od 29. listopadu 2011 do 22. ledna 2012.



Koncepce výstavy: Miroslava Hlaváčková, Alena Potůčková, Andrea Turjanicová

Autorka výstavy: Miroslava Hlaváčková

Příprava výstavy a katalogu: Andrea Turjanicová

Úvod: Alena Potůčková

Hlavní text: Miroslava Hlaváčková

Vzpomínkové texty: Eva Brodská, Jan Brodský, Jiří Brodský, Lenka Bydžovská, Jiří Fejt, Jiří Holeňa, Ladislav Materna, Pavel Mošťák, Jan Royt, Bedřich Saxl, Zbyšek Sion, Dana Ševčíková-Jandová, Jaromír Zemina

Soupis vystavených kreseb Miloše Saxla z let 1979–1992 ze soukromé sbírky Jana Zavadila: Andrea Turjanicová

Soupis výstav konaných v roudnické galerii v éře ředitele Miloše Saxla (1958–1981): Jaroslava Michalcová

Bibliografie Miloše Saxla: Andrea Turjanicová

Seznam vyobrazení: Miroslava Hlaváčková

Grafická úprava a sazba katalogu, výstavních posterů, plakátu a pozvánky: Markéta Pavlíčková

Fotografie: archiv GMU v Roudnici nad Labem; soukromý archiv a sbírka Jana Zavadila

Fotografie architektonických detailů barokní jzdárny: Magdalena Deverová (2011)

Vydala: GMU v Roudnici nad Labem 2011

Tisk: GMU v Roudnici nad Labem

www.galerieroudnice.cz

ISBN 978-80-87512-09-8

Výstavu podpořilo Ministerstvo kultury.



